

Ο Λ Ο Γ Ο Σ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΝΑΠ. ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΙΟΥ

ΡΩΜΟΥ ΦΙΛΥΡΑ: Έννια ποιήματα— ΑΝ
ΤΩΝΗ ΓΙΑΛΟΥΡΗ: Ή εξομολόγηση του
άσκητή— WALT WHITMAN: Τρία ποι-
ήματα (με βιογραφικό σημείωμα ΚΩΣΤΑ
ΠΑΠΑΔΑΚΗ)—ARTHUR RIMBAUD: ΄Ε-
χήπο στόν Άδη (Μετάφραση Γ.)—GABRI-
ELE D' ANNUNZIO: Άπριλης (Μετά-
φραση ΚΟΥΛΗ ΑΛΕΠΗ)— ΗΛΙΑ ΖΙΩΓΑ:
Κλώντ Μονέ, ό ιδρυτής του εμπρεσιον-
ισμού— ΣΟΦΙΑΣ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ-ΠΑΠΑ-
ΔΑΚΗ: Θρησκείες— ΜΙΝΟΥ ΖΩΤΟΥ: ΄Ο-
νειρο— ΜΙΧΑΗΛ ΔΟΡΙΣ: Πέρασμα άξέ-
χαστο— ΠΑΥΛΟΥ ΚΡΙΝΑΙΟΥ: Σφίγγα
χωρίς Οιδίποδα— ΓΙΑΝ. ΧΟΝΔΡΟΓΙΑΝ-
ΝΗ: Κοντά στόν έρωτα και στο θάνατο
— SELMA LAGERLÖF: Οί Προγραμμέ-
νοι (Μετάφραση Γ. ΠΑΓΚΑΛΗ)— ΑΠΟ
ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ: Σημειώματα— Ρομαίν
Ρολλάν— Ρόντγιαρντ Κίπλιγκ— Θέατρο
ΚΩΣΤΑ ΘΡΑΚΙΩΤΗ: «Ο έπιθεωρητής»
του Γκόγκολ— Κινηματογράφος ΝΑΝΑΣ
ΜΑΡΙΝΟΥ ΔΟΥΚΑ

ΕΚΔΟΤΗΣ: ΑΡΙΣΤ. Ν. ΜΑΥΡΙΔΗΣ

“Ο ΛΟΓΟΣ”

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ :
ΝΑΠ. ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΙΟΥ

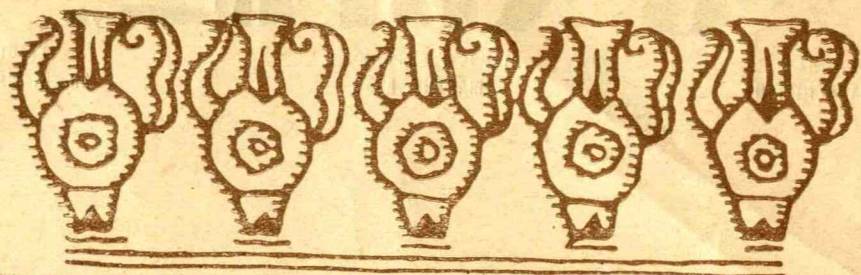
ΤΟΜΟΣ Β' - ΑΡΙΘΜΟΣ Ι
ΜΑΡΤΗΣ 1936

ΕΚΔΟΤΗΣ :
ΑΡ. Ν. ΜΑΥΡΙΔΗΣ

ΚΑΘΩΤΕΡΩΝ

ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ ΣΤΗ ΛΕΩΦΟΡΟ

ΕΝΝΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΡΩΜΟΥ ΦΙΛΥΡΑ

ΠΡΟΒΑΤΑ

Σάν τὰ σπιτάκια τοῦ χωριοῦ, στοῦ λόφου τὴν πλαγιά,
τὰ πρόβατά σου, λιάζονται, στὸν κάμφο, θεῖε τσοπάνη,
καθὼς ἐπῆρε ἡ ἀνοιξη κι ἀνθίσαν, πέρα, τὰ κλαδιά,
καὶ τώρα, τὰ σταλίζουνε, στή, δίχως στέγη, στάνη.

Καὶ χτές, στοῦ καταχιδόνιστου, ὡς τὰ προχτές βουνοῦ,
τὴν κλίση, εἶχε ὀλαπλωθεῖ, τὸ μάγο, οὐράνιο τόξο,
κι ὕφαινε κι ἐπλεκε τὸ φῶς, πέπλο, φαντασμαγορικοῦ
πρασινοάλικου, ἔκπαγλης θεᾶς, στὸ μπλάβο, ἀπόξω.

ΤΡΑΙΝΟ

Ἄκομη, φέβγει, ἀπ' τὸ γιαλό, μέσ' τὸν ἀτμό, μέσ' τὸν καπνό
τὸ τραῖνον, ἀνεμπόδιστο, στὴν πρόοδο τὴ μεγάλη,
στὸ πλάι ἀπ' τὸν ἠλεκτρικό, σ' ἕνα παράλληλο ρυμό,
σάν ἀφημένο, στὸ ναό, νὰ καίει, μανουάλι.

Σάν κάτι, ποῦ λησιμόνησαν, τόσο κι ὠραῖο παλαιϊκό,
σάν ξεχαστό, θυμίαμα, σὲ κάποια παλιὰ κάλλη,
λείψανο πρώτων κόπων μας, μέσο συγκοινωνιακό,
στὰ τόσα τέλεια ἄλματα, ἕνα ἀφημένο χάλι.

ΚΥΚΝΟΣ

Τὸ τελεφταῖο τραγοῦδι σου, —προτοῦ ἀκούσω, —μιὰ λαλιά,
τὸ πρῶτο σου ἢ τὸ μέσωρο — τὸ μέτωρο ἢ τὸ χᾶδι,
στὸ γερασμένο μου κορμί, κύκνον νὰ δῶ μέσ' στὰ πουλιά,
κύκλο, πεντάλφας, νὰ γραφτεῖ, στὸν ἥλιο ἢ στὸ σκοτάδι.

Στὸ ἰαδί, σύνορο ἢ σκιά, στὸν πάμφωτον ἀστερισμό,
στὸ Γαλαξία, νεφέλωμα, στὸν Οὐρανὸ ἢ στὸν Ἄδη,
σὲ Κωκκυτὸ ἢ σ' Ἀχέροντα, σ' Ἀσφοδελῶνος, νοστισμό,
μέσ' στὸ ἀσκέρι, τὸ νεβρό, τὰ γηρατεῖά μου, ὀμάδι.

ΛΑΡΟΣ

Στὸ ὑποκραβγὸ σου, τὸ βραχνό, τὸ κράξιμο, τὴ λαλιά
ἢ ἀνεμοδοῦρα σείστηκε κι ἡ σηματοδοῦρα, πλέει,
κλαίει, ὁ μαγνήτης τὸ ἔλκυθρο κι ἡ ἔλξη στὴ στρωμαλιά,
κ' ἐσέ, ἀπαλά κι ἀνάλαφρα, τὸ φτέρωμα, ἐπιπλέει.

Θαλασσινὸς αἰτός, ψηλά, στὸ κύμα καὶ στὴν ἀμυαλιά,
μὲ τ' ἄλμπατρός, ἐπάνωθε καὶ στὶς Γοργόνες, πνέει,
τ' ἀλάβαστρα, ραγίζουνε, κι οἱ νάφτες, στὰ κουπιά, μιλιὰ
οἱ γέροι, ἀπόμεροι, ἔρημοι καὶ στὰ κατάρτια οἱ νέοι.

ΝΥΧΤΑ

Σ' ὄλα, τὸ φῶς, μονάχα λάμψη δίνει,
τὴν αἴγλη, τοῦ ἀγλαίσματος, ἀδρή,
τὴ χρυσόσκονη, ποῦ, ὁ ἥλιος, χύνει,
σὲ μάτι ἀνθρώπινο, ἀναφτὴ σπονδή.

Τὸ πασπάλισμα, σὲ νεκρὴν εἰρήνη
κι ὕλη, ποῦ στὸ λυκόφως εἶν' νεκρή,
ἄφαντη καὶ πρωτόγονη, ποῦ, ἡ δίνη
τοῦ ἡλιόφεγγου, ἀντρεῖεβει τὸ πρῶτ.

Μόνο τὴν ἀνοιξη, στοὺς κήπους μέσα,
στῶν ἐρώτων, τὴ μαγικὴ δροσιά,
ἔχει δεῖλι, καὶ νύχτα, ἡ πλάση, ἀνέσα.

Μῦρα, καὶ στὸν παράδεισο, ἐμψασία,
τὶς ἄλλες ὄρες κι ὄλες, ἔγια λέσα,
νὰ ταξειδέβει ὁ νοῦς σ' ἀξενιοασιά!

ΑΕΤΟΣ

Κατάλεφος, στὰ περιστέρια, πλάι, γυρτός
ἀνυψωμένο σύμβολο, λεφτῆς σημαίας
λάβραρο, τρίλεφος ἐξηρμένος, χρυσαετός,
χαρταετός, ἀερόστατον ἰδέας.

Τῆς Μαίας, τῆς Σεμέλης, ὁ ἐκλεχτός,
τῆς Κυβέλης καὶ τῆς Θυμέλης, Αἴας,
τῆς Κυμαίας, τῆς Κυμοθόης, Ἰαπετός,
τῆς Νυμφαίας καὶ τῆς Ἰθώμης, Φαίαξ.

ΓΑΛΑΝΗ

Καθὼς ἐγέρναν τὰ ματόκλαδά σου,
τῶν ὀλογάλων ματιῶν σου, σ' ὕπνο, ἀ-
[πάνου,
ἀπελπισμένο καὶ στὸ φαρμαλά σου,
τὸ λιόνινο, — ἡ χαρά, — βελούδου νάνου,

Στὴν ἀθῶα κι ἀπαλὴ κορμωστασιά σου,
σάν σὲ κρούση ζωῆς, ἀπὸ τυμπάνου,
πρόσκληση, θύμηση παληοῦ Σουλτάνου,
στὸ φρέσκο θῶρι, τὴν ὠραία μπασιά σου.

Τὸ σειρικὸ τῆς ζακέττας, τὸ ζιποῦνι,
τῆς σεμιζέτας τὸ πέτο, τὰ πιτσούνι,
τῆς γαλανῆς σου ὑπαρξης, τὸ γέλοιο,

Τὸ κίτρινό σου χᾶδι, τὸ θεμέλιο
τοῦ φτέρινου ματιοῦ σου καὶ τὸ μάγο,
ἀναγέννημα, μέσ' στὴ σαρκοφάγο.

ΓΕΡΑΚΙ

Γεράκι, ὀλόφαρδο, σάν ὕφασμα ἀπλωτό,
ἱερό, σάν τῆς Παλλάδος διοσημεῖα,
βελούδινο, χρωμόστιχο, περικοφτό,
σάν μὲ ψαλίδι, για στολίδι, στὴν ἐρμῖα.

Σάν στρῶμα, ἀνάπαψης, σὲ δυὸ χνουδο-
[στρωμένες,

σάν περικόσμητο διχτυωτό
στὶς πτήσεις σου, τὶς ἐλαφρέσσου, τὶς σεμνές,
τὶς ἀπαλές, ἀνάερο πλεφστό.

ΠΙΕΡΡΟΤΟΣ

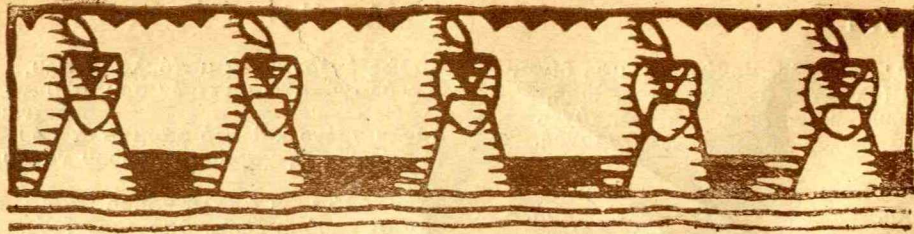
Δὲν εἶχα στὴ ζωή μου, ἄλλο πορτραῖτο θεῖο,
ποῦ λίκνισε ἡ Λατίνα φυλή σ' ἕναν εἰρμό,
θυμόσοφο, ἀνοιχτόρμον, αἵματηρὸ καὶ λεῖο,
ἀπὸ τοῦ πιερρότου τὸ μάγο καγχασμό.

Λεφκός, σάν ὅ,τι μένει ἀπὸ τὸ φίδι, ράσο,
πουκάμισο, ἱερότης, τοῦ βρυκολάκου, ἀδρή,
ἢ ἀτέρμων ματαιότης, τὸ φάντασμα, νὰ πλάσω
μιὰν ἀνθρωπίνη εἰκόνα, σάν τάχα πονηρή.

Μιὰ μολιέρεια φάτσα, ἕνα προφίλ μοιραῖο,
τριτέταρτο ἕνα σχῆμα, μιὰ κάτοψι φτενή,
ὄνειρεμένο μέθι, χαζὸ καὶ τεταρταῖο
μιὰ τῆς Σατύρας φάσι, σάν ὄγδοοι οὐρανοί.

Κάτι ποῦ λείει γιὰ τάχα ἀνώδυνη εἰμαρμένη,
γκλιν-γκλιν, τὰ κουδουνάκια παρντέτζες ποῦ μνηοῦν
μιὰ νίκη Δονκιχώτεια, τὴν τέφρα ποῦ ἀπομένει,
ἐνῶ, τυφλά τὰ πλήθη γιὰ κάπου ξεκινοῦν.

ΡΩΜΟΣ ΦΙΛΥΡΑΣ

ΑΝΤΩΝΗ ΓΙΑΛΟΥΡΗ

Η ΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΑΣΚΗΤΗ

Όταν το βράδι κουρασμένος από τη δουλειά του γραφείου γυρνούσα στο πευκομύριστο πριγκηπόνησο τη Χάλκη, τραβούσα για να βρω εκεί κατά τη νοτιοδυτικά μεριά, στο κελλί της Μεταμόρφωσης, τον έρημίτη.

Μ' έκανε έντύπωση γιατί τα μεγάλα ζωντανά μάτια του έφεγγαν σε πρόσωπο σκετικαίο νέο, και τα μαλιά του ήταν περισσότερο μαύρα παρά άσπρα.

Πολλές φορές τον είχα ρωτήσει να μου πει το πώς κι από πότε βρισκόταν εκεί πέρα, όμως μου είχε πάντοτε αρνηθεί.

Αξαφνα κάποια νύχτα που τ' όλο φέγγαρο άσήμωνε την Προποντίδα, ενώ καθόμασταν ο ένας κοντά στον άλλο βλέποντας τα πεύκα να λούζονται μέσα στο άσπρο φως, ο άσκητης ποιός ξαίρει από ποιάν ανάμνηση κινημένος άρχισε να μου μιλεί.

Είταν ή ξομολόγησή του που την κράτησα στην καρδιά.

Με βλέπεις έδω πέρα όλομόναχο είπες και μιλούμε μαζί, πολλές φορές και συζητούμε χωρίς να ξαίρεις ούτε από που έρχομαι ούτε ποιός είμαι. Μά τώρα βέβαια δεν είμαι πιά κανένας, είμαι κι εγώ ένα πεύκο, ένας βράχος της πλαγιάς.

Πόσο άλλαξα από πρίν.

Ο πατέρας μου είταν από τους πλουσιώτερους της Πόλης και το σπίτι μας στέκεται ακόμα στο Σταυροδρόμι άρχοντικό με τη μεγάλη σιδερένια του ξώπορτα και τα μαρμαρένια του σκαλοπάτια. Μη ζητάς να σου πω και ποιός είναι ούτε να σου φανερώσω τόνωμα του πατέρα μου. Όλα αυτά έχουν πεθάνει και για σένα είναι άδιαφώρετα.

Τό γραφείο μας κι οί άποθήκες βρισκόταν στο Γαλατά γεμάτες από κάθε είδος πραγματείες γιατί ο πατέρας μου έκανε μεγάλο εμπόριο με τη Ρούμελη και την Ανατολή.

Τά κέρδη μας είταν άφτονα και κάθε βαπόρι μας έφερνε σφραγισμένους με τις βούλες του ταχυδρομείου γρούπους τις χρυσές λίρες και τά μετζήτια. Φορτωμένους κατόπι σε άχθοφόρους σέλναμε τους γρούπους στο μεγάλο μας

χρηματοκιβώτιο στο Μπεζεστένι.

Αδέρφια δεν είχα και γι' αυτό ίσως εκείνος μ' αγαπούσε πολύ και με φρόντιζε. Ένα μονάχα δεν έβλεπε με καλό μάτι άπάνω μου. Θύμωνε και στενοχωριόταν για την άδιαφορία πδδειχνα, αν κι είχα τελειώσει πιά τό γυμνάσιο, για τό εμπόριο και τις κερδοσκοπίες.

Στό γραφείο κατέβαινα σπάνια και πάντα ύστερα από πολλές διαταγές. Έκει πάλι στεκόμουν άσυγκίνητος μπροστά σ' όλόκληρη εκείνη την έργασία που μιά μέρα θα γινόταν δική μου. Δεν ένοιωθα καμμιά έσωτερικήν ήδονή να με τρώ τις χρυσές λίρες και να τις κάνω μικρές στήλες, ούτε πρόσεχα να μάθω να ξεχωρίζω τις λιψές μέσα στις σωστές από τον ήχο. Και όμως ο πατέρας μου μπορούσε να ξεχωρίσει μιά λιψή μέσα σ' εκατοστές στο πρώτο κοίταγμα.

Βιαζόμουν. πάντα να φύγω για τό σπίτι και να τραβηχτώ στην κάμαρα και τη βιβλιοθήκη μου. Έκει μελετούσα, ήταν κουραζόμουν πλησιαζα τό παράθυρο κι έμενα κοιτάζοντας έξω. Από τη μιά μεριά ή Προποντίδα φαινόταν καταγάλανη ως τά Πριγκηπόνησα και τον κόλλο της Νικομηδείας, από την άλλη ένα κομμάτι του Βοσπόρου.

Έβλεπα άχόρταγα.

Πολλά βαπόρια στεκόταν άπάνω στην καταγάλανη εκείνην έχταση. Άλλα είταν κοντινά στις παραλίες γειτονεμένα συναναμεταξύ τους, άλλα πάλι πέρα σε άνοιχτά έρημικά κι όλομόναχα.

Όταν τό σούρουπο άναφταν τά φανάρια τους, τά έρημικά αυτά έλεγες πώς ξεμονοχιαζόταν όλοένα πιά μακρύτερα στο πέλαγο. Άπ' αυτά δεν μπορούσα να σηκώσω τά μάτια.

Ο άσκητης σταμάτησε μιά στιγμή σά να συλλογιζόταν.

Την έποχή αυτή που σου μιλώ κοιτάζα μονάχα τη ρομάντζα τους.

Δέ συλλογιζόμουν τό σκληρό νόμο που του είταν ύποταγμένα. Πώς εκεί μέσα δούλευε την πιά στερημένη ζωή για να κερδίσει ένα κομμάτι ψωμί τόσος κόσμος. Πώς ναύτες θαλασσοδερόν-

ταν μέσα στις φουρτούνες. θερμαστές έλυωναν μέσα στις φωτιές των μηχανών, ναυτόπαιδα που μόλις άρχιζαν να μπαίνουν στη ζωή βασανίζόνταν στις πιά δύσκολες δουλειές.

Λοιπόν... την κάμαρά μου αυτή την άφίνα μονάχα κατόπι από πολλά καλέσματα της μητέρας και ξεφωνητά του πατέρα μου.

Πάλι με τά βιβλία, πάλι, εγώ θέλω να γίνεις πραχτικός άνθρωπος, να πιάσεις τον τόπο τό δικό μου.

Είμουν τότες είκοσι ένός χρονώ κι ο πατέρας άπαίτησε να κατεβαίνω ταχτικά στο γραφείο. Ο ίδιος έλεγε είχε γεράσει κι είχε ανάγκη άπ' τη βοήθειά μου. Κατέβηκα για μερικές μέρες. Όμως ύστερα ενάντια σ' όλες του τις αντίλογίες ή μητέρα μου κατάρφερε να τον πείσει να με στείλει πέντε χρόνια στη Γερμανία να σπουδάσω φιλοσοφία.

Για μεγάλη δυστυχία έχασα σ' αυτό τό μεταξύ την καλή αυτή γυναίκα κι ο θάνατός της στάθηκε ή χειρότερή μου σφοδρά.

Μά ως μην τά πολυλογούμε. Γύρισα με τό δίπλωμα του Πανεπιστημίου. Ο πατέρας με δέχτηκε με κρυφό καμάρι μά και με περισσότερη έπιμονή στις ιδέες του. Έπρεπε να έργαστώ στο εμπόριο μας. Τί χρησίμευαν τά διπλώματα και τά γράμματα. Μ' αυτά δεν κέρδιζες παράδες.

Νά ο ίδιος άγράμματος, απελέκητος, έλεγε, είχε περιουσία χιλιάδες λίρες. Έπρεπε να μαζέψω και γώ άλλες τόσες, να διπλασιαστεί, να τριπλασιαστεί τό κεφάλαιο έτσι που να γίνει έθνικός πλούτος καθώς τόλεγε κι ένας δεσότης που έρχοταν συχνά να γεμίσει τη μασουσία κοιλιά του στο τραπέζι μας διατάζοντας ο ίδιος και ποιός φαί να του έτοιμάσουν. Τι ήθελα λοιπόν; Ξακολουθούσε ο πατέρας μου, να γίνω δάσκαλος; Νά ψωμοζητήσω;

Ο έρημίτης σταμάτησε πάλι για κάμποση ώρα κι έπεσε σε βαθείες συλλογές.

Δέ θα σου πω τά παρακάτω για να μη λυπηθείς, ούτε για να σου πονέσω την καρδιά. Θέλω να συζητήσω μαζί σου ή καλύτερα αν μπορέσεις να μου ρίξεις εσού ένα φως άπάνω σ' εκείνο που δεν μπόρεσα εγώ να έξηγήσω. Άς είναι. Ξέχασα να σου προστέσω πώς είχαμε έξοχικό σπίτι μεγάλο έδω αντίκρου σε κάποιο προάστειο. Δέ θέλω να πω τόνωμα του γιαί μου ταράζει την ψυχή. Ο πατέρας μου αγαπούσε τό κυνήγι γι' αυτό προτιμούσε τό χωριό εκείνο.

Τους καλοκαιριάτικους λοιπόν μήνες τους περνούσα εκεί πέρα ίσα με τη μέση σκεδόν του φτινόκωρου. Τό βράδι τραβούσα συχνά ως πέρα εκεί που στέκεται ο μικρός έρημικός φάρος για να μιλήσω

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

μόνος με τά όνειρά μου.

Ο άσκητης στράφηκε μιά στιγμή κι έδειξε με τό χέρι. —Νάτον. Τόν βλέπεις κατάντικρά μας, άγκαλά δά τον καλογνωρίζεις σαν έμένα.

Παρατήρησα κ' εγώ. Η λάμψη φαινόταν άσπρη συρτή κατάμακρη. Τό φως της μιά δυνάμωνε και μιά σβηνόταν ξεπεσμένο. Ο φάρος γυρνούσε όλοένα.

Ο έρημίτης ξακολούθησε:

Ένα άπομεσήμερο που είχα πάει καθώς πάντα εκεί πέρα, είδα καθισμένες στο μικρό καφενεδάκι δυό νέες.

Τη μιά την είχα ξαναϊδεί, την άλλη την πρωτόβλεπα. Αυτή κρατούσε κ' ένα κομψοδεμένο βιβλίο για τούτο μου τράβηξε περισσότερο την προσοχή. Θα είταν μόλις είκοσι χρονών με μάτια γαλανά και μαλλιά κατάξανθα. Δεν μπόρω να σε βεβαιώσω πώς είταν καμμιά έξοχη όμορφιά, όμως στο πρόσωπο είχε κάτι τό στοχαστικό που σε τραβούσε. Τά μάτια της έλαμπαν άμα χαμογελούσε. Από σένα τώρα ζητώ την έξηγηση.

Είμαι τάχα κάποιες κρυφές δυνάμεις της ψυχής που ο λογισμός δεν μπόρεσε ακόμα να τις ξερευνήσει; Είμαι άγνωστα άρπάγια συμπάθειας κι αγάπης που ξαναφαίνονται κατόπι και ξαναγεινούνται μ' όλόκληρη εκείνη την παλιά δύναμη και τη ζωή;

Έξηγησέ μου το τί είναι;

θησε την κηδεία έξω από το γιατρό εκείνο, το συμφοιτητή μου στη Γερμανία.

Φυσούσε δυνατός βοριάς και το κανάλι που χωρίζει το νησί μας από την Πρίγκηπο είχαν γεμάτα κύματα. Τα πεύκα σφύριζαν με βοή ψιλή σκοιινιών πλεούμενου. "Εμεινα μόνος να κλαίω.

Συλλογίστηκα να βρω το νόημα της ζωής. Θυμήθηκα και κάποιο γέρο καθηγητή μου. "Η ζωή δεν εξηγείται μοναχή της μου δασκάλευε. "Υστερα έπεφτε σε σειρά σκέψες και υπόθεσες που ζητούσαν πάντα μια πύξη.

Γιατί χάθηκε η Νέλλη και τι έσπρωξε άπάνω σε μένα τη δύστυχη κοπέλα; Τιμωρείται λοιπόν ο άγνος έρωτας και το ιδανικό είδωλο μονάχα άγριο που θρέφεται με αίμα; Στάθηκα δίβουλος άναμεσα σε δυο γκρεμινούς. Σκέφτηκα τα δσα μελέτησα και τα δσα είχα μάθει.

Τί μ' ώφελοούσαν όλες μου οί γνώσες άφου δεν είξαιρα τι θα γινόταν η Νέλλη δυο λεπτά κατόπι από το θάνατό της. Θα καταπνόνταν από το άνυπαρχτο ή θάμνε μια ψυχή που να τριγυρνάει μέσ' στο άπειρο περιμένοντας... τί περιμένοντας;

Παιχνίδι άδύνατο ο άνθρωπος που προσπαθάει μέσα στη φοβερή δίνη να σωθε?.

Στη μεγάλη καταλύτρα δύναμη ενάντια, ζητάει να στυλώσει το τρεμάμενό του κορμί κι ο προσωρινός αυτός ο στιγμιαίος, να βρει στερεή πέτρα να πατήσει.

Μας βαραινει το παρό, μας βαραινουν τα περασμένα, μας φοβίζει το άγνωστο μέλλο.

"Η άπελπισία μου σκοτεινίασε τα μάτια.

Μέσα τότε στη μαυρίλα του νου μου άστραφε ο πόνος εκείνου. "Ο πόνος του μεγάλου άδικημένου. "Η φωνή του έρημίτη πήρε τώρα μια ζωή και μια δύναμη. "Ανοιξε το ράσο του και τράβηξε έναν παληό ξύλινο Σταυρωμένο. Μου τον έδειξε.

—Αυτός είναι έδω ο άτιμασμένος, ο ραπισμένος, ο κρεμασμένος στο ξύλο της αίσχύνης μά κι ο πιο Δοξασμένος.

Τί είταν ο δικός μου ο πόνος μπροστά στο δικό του. Ποιός άδικήθηκε περισσότερο από Αυτόν;

Κοίταξα λοιπόν και ζέτασα για πρώτη φορά τη ζωή αυτού του Μεγάλου. Τόν αντίκρυσα Μοναχό του. "Ως τώρα τον είχα μέσα μου συγχισμένο. Τόν ξεχώρισα άπ' άλλους τους άνάξιους που λένε πως τον άκολουθουν για να τον έχουν ταμπούρι, και να κάνουν πίσω από το φώς του κάθε άτιμο και ταπεινό. Δεν τον γνώρισα, ούτε διάδοχο, ούτε αντιπρόσωπο ούτε παιδί, ούτε παραπαίδι.

Αυτόν λάτρεψα μονάχα. Μπιστευτήκα σ' αυτόν κι έγινε η ψυχή μου άλαφριά σαν άπριλιάτικο φύλλο. Σ' Αυτόν έδωκα τη ζωή μου.

Για τουτο κάθομαι έδω πέρα μονάχος Σ' Αυτόν έχω το λογισμό μου και σ' έ κείνην που αγάπησα όσο τίποτα στον κόσμο.

"Ωρες άγρυπνος τη νύχτα. "Όταν νοιώσω την κόπωση να με τσακίζει βυθίζω τα μάτια στις άτελείωτες μέσα έχτασες του ούρανου όπου τριγυρνάν με ρυθμό αώνιο, τα δλόφωτα και τα σβησμένα άστρα. "Ετσι αναπαύομαι.

Συλλογιέμαι τους γιγάντιους αυτούς τραγωδούς της άκατανόητης κι άκατάλυτης πράξης του Σύμπαντος. Ζητώ να κλεισω στο νου τις τιτάνειες κινήσες σε άχανα μέσα μάκρνα δλόγυρα σε μυστηριακούς κι άγνωστους άξονες. Συλλογιέμαι κι η μικρή σπίθα του λογικού μου σβήνει τυφή κι άόμματη.

Σταματώ κι όμως σε λίγο ξαναγυρίζει πάλι ο στοχασμός μου στην κολοσιαία αυτή συμβίωση των άναριθμητων κόσμων που ζοϋν για να πεθαινουν και πεθαινουν για να ξαναζήσουν.

"Ο έρημίτης σώπασε πολλήν ώρα. "Αξαφνα σά να ξαναγυρνούσε πάλι σ' ό,τι άγαπούσε.

Με το γήινο κόσμο τίποτα δε μέ δένει έξω από τον τάφο της Νέλλης.

Πηγαίνω κάθε μέρα. Μόνος και μυστικά. Κανένας δε θέλω να με ιδεί γι' αυτό παίρνω καινούργιο δρόμο πάντα ανάμεσα στα πεύκα.

Φτάνω, γονατίζω μπροστά στην άπλη πέτρα κι αρχίζω να κλαίω...

"Ο έρημίτης δε μου μίλησε πιά.

Πήρα τότε το χέρι του και το άσπάστηκα μ' ένα σιγανό ανάλαφρο φιλή. Είταν το πιο άγιο προσκύνημα που έκαμα.

"Ο άσκητής πέθανε σβίγγοντας στο στήθος τον ξύλινο Σταυρωμένο του και μιάν άλλη παλιά εικόνα του παρεκκλησιού, που όσοι μελετοϋν την άγιογραφία τηνε γνωρίζουν με τον τίτλο «Ρόδο το άμάραντο». "Όσο κι αν δε μου είχε μιλήσει ποτέ γι' αυτήν, εκείνος π' άγαπούσε τόσο το ωραίο είταν άδύνατο να μη θαύμαζε τη μυθικόπαθη εκείνη και τόσο έκφραστική μορφή της Θεοτόκου...

Πριν δέκα χρόνια που πήγα να επισκεφτώ το κελλι της Μεταμόρφωσης της Χάλκης, ο τάφος του έρημίτη με τον άπλο ξύλινο Σταυρό βρισκόταν ανέγγιχτος στα έρείπια πλάι της παλιάς Βυζαντινής Κινστέρνας.

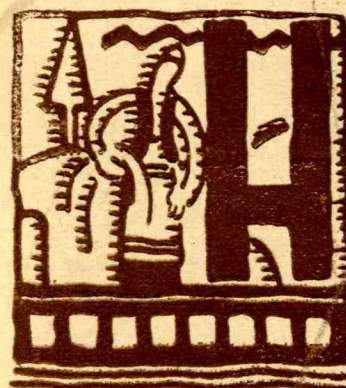
"Όταν πριν μερικούς μήνες ξαναπήγα, ο τάφος είχε άφανιστεί.

Κάποια έκκλησάρια που καθάριζε το κελλι με πληροφόρησε ότι κάτω από το ιερό Βήμα βρισκόταν όστεοφυλάκιο με κόκκαλα άγιων ανθρώπων, που όμως αυτή, μια άπλη γυναίκα, δεν έπιτρεπόταν να τα πλησιάσει.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

ΟΥΩΛΤ ΧΟΥΙΤΜΑΝ

ζωή του Ού-ώλτ Χουίτμαν πέρασε αρχικά μέσα σε μιζέριας και οικογενειακές άτυχίες έξ αιτίας της άμυαλοσύνης του πατέρα του και τής φτώχειας, που τον άνάγκασε από την παιδική

κή του ηλικία να βγει στη ζωή και να δουλέψει για το ψωμί του. Γεννήθηκε το Μάη του 1819 στο Λόγκ "Αϊλαντ της "Αμερικής από φτωχούς βιοπαλαιστές γονείς.

Πέρασε από πλήθος αντιφατικά έπαγγελμάτα, τυπογράφος, εργάτης, πυροσβέστης. "Αργότερα γίνθηκε δημοσιογράφος κι άνακατεύτηκε στην πολιτική με το ριζοσπαστικό κόμμα, χωρίς μεγάλη έπιτυχία. Πέθανε στα 1892 σε ηλικία 73 χρόνων.

"Ο Ούώλτ Χουίτμαν είναι μια από τις μεγαλύτερες μορφές των "Αμερικανικών γραμμάτων και γενικά της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Το βιβλίο του «Φύλλα της Χλόης» λογαριάζεται σαν το πιο ξεχωριστό μνημείο της "Αμερικάνικης φιλολογίας, το πιο πρωτότυπο, το πιο άσχηρά προσωπικό δημιούργημα της. Στο βιβλίο αυτό ο Ούώλτ Χουίτμαν άφιέρωσε όλόκληρη τη ζωή του. "Από το χρόνο της πρώτης του έκδοσης στα 1855, που ο ποιητής είταν 36 χρονών, δεν έγραψε κανένα άλλο βιβλίο, μά άφιέρωσε όλα τα υπόλοιπα χρόνια της ζωής του στην άναθεώρηση και επέχταση του βιβλίου αυτού. "Η πρώτη έκδοση έγινε από τον

ποιητή, γιατί κανείς έκδότης της εποχής εκείνης δε δέχτηκε να την αναλάβει. Δεύτερη έκδοση των «Φύλλων της Χλόης» βγήκε τον έπόμενο χρόνο, στα 1856. Στην έκδοση τούτη ο ποιητής δημοσίεψε και μια ιδιότυπη εικόνα του και στο έξώφυλλο, πάνω σε πράσινο φόντο, την φράση: «Σε χαιρετώ στην αρχή μιας μεγάλης σταδιοδρομίας, Ρ. "Εμερσον», που ο μεγάλος "Αμερικάνος φιλόσοφος προφητικά έχαιρέτησε την πρώτη εμφάνιση του ποιητή.

Τα «Φύλλα της Χλόης» έγιναν δεχτά από την "Αμερικάνικη και την ξένη κριτική με τις πιο αντιφατικές γνώμες. "Ετσι, όπως γίνεται πάντα με τα μεγάλα έργα, γράφτηκαν οί ένθους και δέστεροι έπαινοι κι οί μεγαλύτερες και φριχτότερες έπικρίσεις. "Απ' άλλους χαρακτηρίστηκε παγκόσμιο άριστούργημα κι άπ' άλλους άθλιο κατασκευάσμα, για πέταμα. Κανείς όμως δεν το χαρακτήρισε για έργο μέτριας άξιας. Παραθέτουμε έδω μερικά χαρακτηριστικά άποσπάσματα κριτικών:

Στόν «"Αγγελιαφόρο της Βοστώνης» της 3ης του Μάη 1856 δημοσιεύτηκε κριτική που τελείωνε με την παρακάτω παράγραφο:

«Το βιβλίο αυτό δε θάπρεπε να έχει καμιά θέση σ' ένα τόπο όπου υπάρχει κι ο πιο λίγος ανθρώπινος σεβασμός κι ο συγγραφέας του πρέπει να πεταχτεί με κλωτσιές μακριά από κάθε αξιοπρεπή κοινωνία, σαν ένα όν που έχει φτάσει στο τελευταίο όριο της χτηνωδίας. Δεν υπάρχει ούτε πνεμα, ούτε μέθοδος στις άσυνάρτητες φλυαρίες του, και νομίζουμε πως θα πρόκειται για κάποιον δραπέτη φρενοκομείου που βρισκεται σ' έλεεινή έξαψη και παραληρεί.» «Είναι ο ποιητής που έφερε τον τενεκέ των σκουπιδιών μεσ' στο σαλόνι» έγραψε κάποιος. "Από άλλον πάλι χαρακτηρίστηκε σαν «μια από τις θείες μορφές των χρονικών της άνθρωπότητας που έχει τη θέση της πλάι στον Κομφούκιο, στο Σωκράτη και

στούς δασκάλους της μεγάλης και ιερής ζωής». Ο Μάξ Νορντάου τον ώνόμασε «Τρελό χωρίς καμμιάν άφιβολία» κι ο Γάλλος κριτικός Γκαμπριέλ Σαρνέν έγραψε: «Είναι ο άπóστολος της ιδέας δτι ο Άνθρωπος είναι ένα άδιαίρετο κομμάτι του θείου σύμπαντος».

Ο Ουόλτ Χουίτμαν είναι ο μόνος καθιερωμένος έπικός ποιητής της Αμερικής, ή μόνη φυσιογνωμία των Αμερικανικών γραμμάτων που τοποθετήθηκε από τους κριτικούς της Εύρώπης και Αμερικής στην ίδια κατηγορία με το Σαίξπηρ, το Δάντη και τον Όμηρο.

Έπαναστάτης, μεγάλος ανθρωπιστής και φανατικός δημοκράτης, με πλατιάν αντίληψη της ζωής, άφησε βαθιάν άπήχηση στον αμερικάνικο λαό, τά πρώτα περισσότερα χρόνια, που εΐταν και τά πιδ τρικυμισμένα της Ιστορίας της Αμερικής, που αγωνιζόταν για τις ανθρώπινες έλευτερίες. Μετά τον Πόου, είναι ο πιδ γνωστός κι ο πιδ αγαπημένος ποιητής της Αμερικής, ένα έθνικό κεφάλαιο του Νέου Κόσμου.

Έπαναστάτης και στην τέχνη του, πΐστευε πώς ο ποιητής δέν πρέπει να περιορίζεται από τίποτα και πώς το κάθε τι μπορεί να γίνει αντικείμενο της έμπνευσής του και ν' άποδοθεί ποιητικά. Εΐχε ακόμα τη γνώμη πώς οί ποιητικές φόρμες κι οί ρυθμοί είναι πράματα περιττά. Γι' αυτό και δέν τά χρησιμοποιή

ησε παρά μονάχα ο' ελάχιστα ποιήματα, που όμως είναι άπ' τά ωραιότερα και τά πιδ ένδειχτικά της ποιητικής του δύναμης.

Στά «Φύλλα της Χλόης» υπάρχουν πραγματικά άριστουργήματα της ποιητικής τέχνης που άντέχουν ο' οποιαδήποτε σύγκριση. Το «Τραγούδι στον έαυτό μου» είναι άπ' τά άριστουργηματικότερα δημιουργήματα του ποιητή. Το πιδ χαρακτηριστικό του είναι «Το Τραγούδι του Άνοιχτού Δρόμου» κ' ένα από τά πιδ γνωστά του το εξαίσιο εκείνο «Καπετάνιο, Καπετάνιο μου», ποίημα συμβολικό, ανώτερης τέχνης και μεγάλης πνοής, γραμμένο για τον περίφημο Πρόεδρο της Αμερικής Άβραάμ Λίνκολν, που ο Χουίτμαν εΐτανε μεγάλος θαυμαστής του. Άμέσως μετά την δολοφονία του Λίνκολν, ο Χουίτμαν έγραψε ένα μεγάλο ποίημα, άφιερωμένο στη μνήμη του, με τον τίτλο «Σαν άνθισαν οί τελευταίες πασχαλιές», που θεωρείται ή πιδ μεγαλύτερη θρηνωδία που γράφηκε ποτέ στην άγγλική γλώσσα.

Τά ποιήματα που δημοσιεύουμε εδώ, χωρίς να είναι από τά πιδ χαρακτηριστικά του ποιητή, δίνουν μια ιδέα — όσο εΐταν δυνατό ν' άποδοθεί άπ' το μεταφραστικό της ποιητικής του δύναμης και τεχνολογίας. Άργότερα θα δημοσιεύουμε άλλα μεγαλύτερα και πιδ αντιπροσωπευτικά.

Ο ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΣ

ΣΑΝ ΑΚΟΥΣΑ ΕΝΑ ΔΕΙΛΙΝΟ

Σάν άκουσα ένα δειλινό πώς τ'ονομά μου έγινε στο καπιτώλιο δεχτό μ' έπευφημίες ή νύχτα που άκολούθησε δέν εΐτανε για μένα ευτυχισμένη μ' δλο αυτό. Κι όταν γλεντοκοπούσα, ή κι όταν τά σκέδιά μου έβλεπα να παίρνουν σάρκα, ευτυχισμένος πάλι εγώ δέν εΐμουν. Μά την ήμέρα που σηκώθηκα με την αύγη από της τέλειας ύγειας το κρεβάτι, ζωογονημένος, τραγουδώντας κι άνασαιώντας την ώριμη πνοή του χυνοπώρου, Σάν εΐδα τ'όλογοιομο φεγγάρι να χλωμιάζει στη δύση και να χάνεται μέσα στο θάμπος το πρωινό. Όταν πλανήθηκα μονάχος στ'άκρογιάλι και γυμνώθηκα και λούστηκα στο κύμα γελώντας με τά κρύα νερά, κι εΐδα τον ήλιο ν' ανατέλει, Και σαν έσκέφτηκα πώς έρχονταν σε μένα ο φίλος μου ο άκριβός, ο αγαπημένος μου, Ω εΐμουν ευτυχισμένος τότε, Ω τότε γλυκύτερη εΐχε γίνει ή κάθε μου άνάσα κι όλη εκείνη τη μέρα ή τροφή μου πιδότερο το κορμί μου εΐχε θρέψει, κι ή όμορφη μέρα πέρασε καλά. Όμοια χαρούμενη ήρθε κι ή άλλη μέρα, κι ύστερα τ'άλλο δειλινό ο φίλος μου έφτασε Και το βράδι εκείνο μεσ' τη βαθιά γαλήνη άκουσα τά νερά να σέρνονται σιγαλά κι άδιάκοπα στ' άκροθαλάσσι, Άκουσα το σφυριχτό θρόϊσμα της άμμουδιάς και των νερών σα ν'άρχονταν σε μένα για να με συχαρεί ψιθυριστά, Γιατί εκείνος που πιδ πολύ αγαπώ στον κόσμο πλάϊ μου κοιμόταν κάτω άπ' το ίδιο σκέπασμα μεσ' την όλόδροση νυχτιά, Μεσ' στη σιωπή και στο χυνοπωριάτικο φεγγαροφως το πρόσωπό του σε μένα εΐταν στραμένο, Και το μπράτσο του εΐχε άπαλά το στήθος μου άγκαλιάσει — κι εΐμουν τη νύχτα αυτήν ευτυχισμένος

ΝΕΙΟΤΗ, ΜΕΡΑ, ΓΕΡΑΜΑΤΑ ΚΑΙ ΝΥΧΤΑ

Νειότη, μεγάλη, σφριγηλή, έρωτιάριχη—νειότη γιομάτη χάρη, δύναμη, γοητεία, Ξέρεις πώς τά Γεράματα μπορούν να ρθοϋν, μετά από σένα, μ' όμοια τη χάρη, τη δύναμη, τη γοητεία;

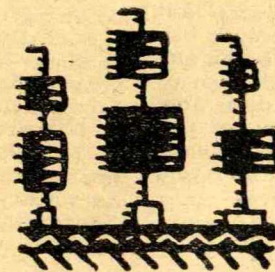
Μέρα γιομάτη και λαμπρή — μέρα του άπειρου ήλιου, της δράσης, της φιλοδοξίας, του γέλιου, Η νύχτα σ' άκλουθάει από κοντά μ' έκατομμύρια ήλιους, και ύπνο κι άναπαυτικό σκοτάδι.

ΚΑΘΩΣ ΣΕ ΣΚΕΨΕΣ ΕΙΜΟΥΝ ΒΥΘΙΣΜΕΝΟΣ ΣΙΩΠΗΛΑ

Καθώς σε σκέψες εΐμουν βυθισμένος σιωπηλά, Κι όρες άναθυμύμουν τά τραγούδια μου, Ένα Φάντασμα μπροστά μου όρθώθηκε με φιλόποφτη όψη, Τρομερό στην όμορφιά, στην ήλικία, στη δύναμη Το Πνέμα των ποιητών των παλιών χωρών Σα φλόγα προσηλώνοντας σε μένα τά μάτια του, Δείχνοντας με τεντωμένο δάχτυλο πλήθος άθανάτων τραγουδιών, Και με φωνή άπειλητική, Τι τραγουδάς; μου εΐπε, Δέν ξέρεις πώς μονάχα ένα θέμα ύπάρχει για τους άθάνατους βάρδους; Κι αυτό είναι το θέμα του Πολέμου, ή τύχη των μαχών, Το φτιάξιμο τέλειων στρατιωτών. Άς εΐν' έτσι, άπάντησα, Κ' εγώ άλαξενική Σκιά, τραγουδώ τον πόλεμο, κ'ένα πόλεμο από κάθε άλλον μακρότερο κι μεγαλύτερο, Ιστοριέται στο βιβλίο μου με ποικιλόμορφη τύχη, με όρμή, με προχώρηση και φυγή, νίκη άργή κι άφιβολη, (Μά εγώ τη νομίζω σίγουρη, ή σα σίγουρη, στο τέλος) με πεδίο μάχης τον κόσμο, Για τη ζωή και για το θάνατο, για το Κορμί και για την αϊώνια Ψυχή, Νά κ' εγώ ήρθα τραγουδώντας το τραγούδι των μαχών Έγώ πάνω άπ' όλους; φτιάνω γενναίους στρατιώτες.

Μετάφραση ΚΩΣΤΑ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

WALT WHITMAN

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἢ κολυμπήθρα τῶν πέντε στοῶν εἶταν μέρος στενοχώριας. Φαίνονταν σὰν ἀπαίσιο πλυσταριὸ πάντα βασιανισμένο ἀπὸ τὴ βροχὴ καὶ μάρβρο· κι ἐνῶ κινιόνταν οἱ ζητιᾶνοι ἀπάνω στὰ ἐσωτερικὰ σκαλοπάτια τὰ κιτρινωμένα ἀπ' τὴς λάμπες ἐκεῖνες τῶν καταιγίδων τὴς πρόδρομες τῶν ἀστραπῶν τοῦ ἀδῆ, ἀστειεβόσσουν ἀπάνω στὰ κυανὰ τυφλά μάτια τους, ἀπάνω στὴς ἀσπρες ἢ κυανὲς γραμμὲς ποὺ περικύκλωναν τ' ἀπομεινάρια τῶν κομένων μελῶν τους. *Ω στρατιωτικὸ πλυσταριό, ὦ λαϊκὸ λουτρό! Τὸ νερὸ εἶταν πάντα μάρβρο καὶ κανένας ἄρρωστος δὲν ἐπεφτε μέσα, οὔτε στ' ὄνειρό του.

*Εκεῖ ὁ Χριστὸς ἔκαμε τὴν πρώτη σημαντικὴ πράξη του με τοὺς ἀθλοῦς ἄρρωστους.

Εἶταν μιὰ μέρα, φλεβάρη, Μάρτη, ἢ *Ἀπρίλη ποὺ ὁ ἥλιος τῶν δυῶ ὥρῶν μετὰ τὸ μεσημέρι ξάπλωνε μεγάλο δρεπάνι φῶς ἀπάνω στὸ θαμένο νερὸ, κι ὅπως ἐκεῖ κάτω, μακριά, πίσω ἀπὸ τοὺς ἄρρωστους, θὰ μπορούσα νὰ βλεῖσα ὅσα ἀφτὴ ἢ μοναχὴ ἀχιτίδα ξυπνοῦσε μπουμπουκία καὶ κρύσταλλα καὶ σκουλήκια στὸ πλυσταριὸ ἀφτὸ μέσα ὅμοια με ἄγγελο πλάγια καθισμένο, ὄλες οἱ ἀντάβγειες ἀτελείωτα ὠχρὲς κινιόνταν.

Τὸ νερὸ τοῦ Θανάτου. *Ὅλες οἱ ἄμαρτιες, παιδιὰ ἀλαφριά κ' ἐπίμονα τοῦ δαίμονα, ποὺ γιὰ τὴς λίγο ἐβασίτητες καρδιὲς ἔκαναν τοὺς ἀνθρώπους ἀφτὸς πὶ τρομεροὺς ἀπὸ τέρατα, ἤθελαν νὰ ριχτοῦν στὸ νερὸ. Οἱ ἄρρωστοι κατέβαιναν χωρὶς νὰ περιπαίξουν πιά, μὰ με λαχτάρα.

Οἱ πρῶτοι ποὺ ἔμπαιναν ἔβγαιναν γι' ἀτρεμένον, ἔλεγαν. Οἱ ἄμαρτιες τοὺς ξανάρριχναν στὴς ἀγορὲς καὶ τοὺς ἀνάγκασαν νὰ ζητήσουν ἄλλες θέσες: γιὰτὶ ὁ δαίμονάς τους δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ παρὰ στὸ μέρος μονάχα ποὺ εἶναι σίγουρη ἢ ἐλεημοσύνη.

*Ὁ Ἰησοῦς μπῆκε ἀμέσως ὕστερ' ἀπ' τὴν ὥρα τοῦ μεσημεριοῦ. Κανένας δὲν ἔλουζε, οὔτε κατέβαζε ζωά. Τὸ φῶς μέσα στὴν κολυμπήθρα εἶταν κίτρινο, ὅπως τὰ τελεφεταῖα φύλλα τοῦ ἀμπελιοῦ. Ὁ θεϊκὸς Δάσκαλος στηριζόταν σὲ μιὰ κολῶνα, ἔβλεπε τοὺς γιουὺς τῆς ἀμαρτίας, ὁ δαίμονας ἔβγαζε τὴ γλῶσσα του, με τὴ γλῶσσα τους κ' ἐγελοῦσε.

*Ὁ παραλυτικὸς σηκώθηκε, ποὺ εἶταν ξαπλωμένος ἀπάνω στὸ πλεβρό. Καὶ με βῆμα μοναδικὰ στερεὸ τὸν εἶδαν νὰ περνάει τὴ στοὰ καὶ νὰ χάνεται μέσα στὴν πόλη, οἱ Κολασμένοι.

Μετάφραση Γ.

Τὸ παράθυρο βλέπει πρὸς τὸν κήπο. Μιὰ ὥρα περνᾷ σιγαλά, νυσταγμένα. *Εκείνη, προσεχτικὴ στὴν ἀρχή, ἀποκοιμή, ἔθηκε τέλος ἀπ' τὴ φωνὴ ποὺ στενάζει. ποὺ κλαίει βαθιὰ μὲς στὸν κήπο.

Κι ὅμως, δὲν εἶναι παρὰ ἢ κρουσταλένια φωνὴ τοῦ νεροῦ ποὺ πέφτει στὸ βράχο καὶ ποὺ τόσες φορὲς εἶχε ἀκούσει. (*Ἡ ἀγάπη ἀφτὴ καὶ ἡ ὥρα τούτη χάνονται μὲς στὴν ἄβυσσο τῆς ζωῆς ὅπως μὲς στὸ νερὸ ἓνα πτῶμα δεμένο με πέτρα).

Στὸν ὕπνο χαλαρώνει τὴν ἀγωνία της. Μὰ ἡ ἀγωνία εἶναι βαριά καὶ τ' ὄνειρο τόσο ἐλαφρό! (Τὸ φῶς τοῦ Ἀπρίλη μοιάζει με χιόνι ποὺ θάταν κάπως χλωρό...) Μὰ δίχως ἄλλο, πόσο ἢ δυστυχημένη θὰ ποναίει καὶ στὸν ὕπνο ἀκόμα...!

*Ἡ ἀρρώστεια ποὺ τῆς καίει τὰ φυλλοκάρδια φαίνεται τώρα καθαρά ὅσο πρόσωπό της. Σιγὰ σιγὰ χλωμαίνει ἢ ὀψη τῆς· τὸ στόμα της μαραίνεται σὰ λούλουδο κάτω ἀπ' τὴ φλογισμένη της ἀνάσα... *Ὁ ρόδα μου, δική σας εἶν' ἢ ἀρρώστεια της...

Ρόδα φρέσκα, κομμένα ἀπ' τὸν καινούργιον ἥλιο, μ' ὄλο ποὺ ἐγεννηθήκατε χτές, ρόδα ποὺ ἐκείνη σὰς ἔκοψε ἓνα ἓνα (κι ὅμως εἶτανε λίγο κουρασμένη καὶ τὰ νερά λέγανε τὸ ἴδιο, θλιβερὸ τραγοῦδι, καθῶς καὶ σήμερα) ρόδα δίχως ψυχὴ μ' ὄλο ποὺ χτές...

Δὲν εἶναι πιά στὴ νιότη της... *Ἐθαψε καὶ τὰ στερνὰ λουλούδια της στὴν πρώτη καὶ στερνὴ της ἀγάπη. Εἶναι μεθρημένη ἀπὸ ἠδονὴ καὶ ἀπὸ πόνο. Στὰ μύχια τῆς ψυχῆς της ὑπαρχε μιὰ κραβγὴ, κραβγὴ ποὺ δὲ σώπαινε ποτέ: *Εἶναι πιά ἀργά! Πολὺ ἀργά!.

Δὲν εἶναι πιά στὴ νιότη της. Τὰ μαλλιά της ἄρχισαν κι ὄλας ν' ἀσπρίζουν κι εἶναι τόσο ἀραιὰ πάνω ἀπ' τὸ μέτωπο!..

*Ἡ ἐγκατάλειψη (εἶναι ξαπλωμένη, ἀκίνητη), ἢ ἐγκατάλειψη κάνει τὰ χέρια της νὰ φαίνονται σκεδὸν νεκρά!

Κι ἡ πὶ ἀτόμη κίνηση δὲ θάκανε νὰ κατεβεῖ τὸ αἷμα στὰ κρινοδάχτυλά της... *Ἀ! νὰ μπορούσε τ' ὄνειρο νὰ τὴν τραβήξει λίγο πὶ πέρα ἀπ' τὴ ζωὴ!... *Ἀς γινόταν ἔτσι τουλάχιστο, στ' ὄνειρο, νὰ δεῖ ξανανιωμένη τὸν ἀγαπημένο της, ποὺ δὲ θὰ ξαναδεῖ ποτέ!

Τὸ παράθυρο, μισανοιγμένο, κοιτάει πρὸς τὸν κήπο... Μιὰ ὥρα περνᾷ σιγαλά, νυσταγμένα... Δὲν ἀκούγεται τίποτα... Σκοτάδι... Μόνο ἢ φωνὴ ποὺ στενάζει, ποὺ κλαίει βαθιὰ μὲς τὸν κήπο...

(*Ἀπ' τὸ «Libro d' Isaotta»

Μετάφραση
ΚΟΥΛΗ ΑΛΕΠΗ

ΚΛΩΝΤ ΜΟΝΕ

Ο ΙΔΡΥΤΗΣ ΤΟΥ ΕΜΠΡΕΣΣΙΟΝΙΣΜΟΥ

ρискόμαστε στὴ Χάβρη, στὰ 1855. Ὁ ζωγράφος ἔβγινε ος Μπουντέν, *περνόντας ἀπ' τὴν ὁδο Παρισιοῦ, στὰ θηκε μπροστὰ στὴν προθήκη κάποιου χρωματοπωλείου κοιτώντας με προσοχή, κά-

στὸ Παρίσι τώρα, στὰ 1857—στὴν ἐποχὴ τῶν πὶ σφοδρῶν διανοητικῶν συγκρούσεων. Κάτι ἔχταχο προετοιμάζεται, ἔρχεται, ἀργὰ καὶ βαρεῖα, ὁ εἰκοστὸς αἰῶνας.

*Ὁ ρωμαντισμὸς, καταφύγιο τῶν νοσηρῶν πνεμάτων, κ' ἐκδήλωση ἀραχτηρυστικῶν συμπτωμάτων, παρακμῆς, ἐτοιμάζεται κι ὄλας, νὰ σφυρῖσει τὸ κύκνειο τραγοῦδι του. Οἱ προνομιούχες τάξεις τῶν ἀστῶν, ποὺ ξεπῆδησαν ὄλο δύναμη, μὲς ἀπ' τὸ σάλιο τῆς ἐπανάστασης τοῦ 89, ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, ζοῦνε τὴς κρίσιμες στιγμὲς τῶν μεταβατικῶν ὥρῶν, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀρχίζουν νὰ δοκιμάζουν τοὺς καρπούς τῆς ἀγνωμοσύνης τους πρὸς τὰ πλήθη, ποὺ ξεγέλασαν με τὸ γνωστὸ σύνθημα τῶν Τριῶν λέξεων.

*Ὅλα ἐπιστρατεύονται, γιὰ τὴ διατήρηση μιᾶς συμβατικῆς γαλήνης, ἐνῶ τὰ κηρύγματα τῶν ἐγκυκλοπαδιστῶν, ἀπὸ καιρὸ ἔπαψαν νὰ βρίσκουν ἀπήχηση. Στὴ διάνοησὶ τὸ περισσότερο, ἢ μεγαλύτερη καὶ δεξιότερη σύγκλιση. Ὅλοένα ξεπετιοῦνται «νέες» ἀρχές. Ἐλπίδες φροῦδες, στάχη δηλαδὴ, στὰ μάτια τῶν μαζῶν.

Κι οἱ καλλιτέχνες ὄλων τῶν ἀποχρώσεων, μάχονται καὶ πάλι νὰ ἐρμηνέψουν τὴν ἱστορικὴ στιγμή ποὺ ζοῦν, σπάζοντας ἐπιδειχτικὰ, τὰ καλοῦπια τοῦ παρελθόντος. Ὁ ἀκαδημαϊσμός, χάνει τὸ παιχνίδι!

*Ἀνάμεσα στὸ χάος ἀφτὸ, ἓνας νεαρός, ὁ Κλώντ Μονέ, ποὺ διψᾷ ὅσο κανένας στὴν ἐποχὴ του, τὸν ἀνοιχτὸν ὀρίζοντα, καθῶς εἶναι κι ἀπὸ ἔνστικτο, ἀηδίασμένος ἀπ' τὴ μουσικὴ παθητικὴ ἀτμόσφαιρα τῶν ἐργαστηρίων, βλέπει τὸ Παρίσι σὰν κάτι τὸ ἀκαθόριστο, σὰν μέσα ἀπὸ ὀμίχλη. Ζεῖ ἔντονα τὴν καλλιτεχνικὴ ἀγωνία, μικρογραφικὰ καὶ γιὰ λίγο διάστημα, μέσα στὴν περίφημη «μπρασερὶ ντέ μαρτίρ», ὅπου γνωρίζεται με τὸν Μανέ, τὸν Γκαλαντινί, τὸν Ντωντέ, τὸν

(* Τὸ ἔργο τοῦ Μπουντέν ποὺ γεννήθηκε στὸ Ὀνφλέρ στὰ 1825 καὶ πέθανε στὰ 1898, ξεχωρίζεται γιὰ τὸν καθαρὸ φωτισμὸ του.

Ντελβώ, και μάλλους που δημιουργούν, την ομάδα εκείνη των καλλιτεχνών και διανοουμένων, που αντικαθρεφτίζει στο έργο της μέσα και στην όλη της δράση, την άοριστη μα σταθερή κραβυγή της εποχής.

Στά 1860, φέβγει για την Αφρική, πάει να δουλέψει για δυο χρόνια, σ'ένα τάγμα κυνηγών. Εκεί, για να πετύχει άδειες, κάνει το πορτραίτο του λοχαγού του. Ωστόσο, κάποτε γυρίζει, όμως άρρωστος. Και δεν ξεχνάει διόλου το ξεθαμπατικό φώς της Αφρικής. Στη Χάβρη έρχεται σ' έπαφή με τον Όλλαντέζο όπαδό του έμπρεσιονισμού το Γιόχαν Τζόνκινς τον πρωτοπόρο, (καθώς ο Μπουντέν) και ζωγραφίζουν κι οι τρεις μαζί.

Για το Παρίσι, ξαναφέβγει στά 1863, με την απόφαση να πάει στο άτελιέ του Γκλέρ, όπου κ' έμεινε μόνο δεκαπέντε μέρες. Τότες γνωρίστηκε με τον Μπαζιλ και το Ρενουάρ.

Είναι ή επίσημη στιγμή της δοκιμασίας, ψάχνει να βρει το δρόμο του. Να προσανατολιστεί άπόλυτα.

Στά 1865, γίνεται δεχτός στο Σαλόν, με δυο θαλασσογραφίες, που άπ' άφορμή τους ο τεχνοκρίτης Πώλ Μάντζ, γράφοντας στη «Γκαζέτ νιέ μπό ζ'άρ» προλέγει ότι στο νεαρό καλλιτέχνη, φυλάγεται ένα λαμπρό μέλλον.

Αμέσως ύστερα δουλέβει για τη «ζωγραφική του ύπαιθρου» (καθώς ονομάστηκε άργότερα), συνθέτοντας το μεγάλο κι ονομαστό πίνακα «ένα φαγοπότι πάνω στην πρασινάδα» που αναμφίβολα, παρόλη την προσωπικότητα που τον διακρίνει, είναι έπηρεασμένος άπ' την τεχνιοτροπία του Μανέ. Κι όλοένα νέες γνωριμιές, Ο Κουρμπέ, έπίμονα ζητάει να γνωρίσει τον άνθρωπο που «ζωγραφίζει κάτι άλλο από άγγελους». Κι ή γνωριμία άφτη, στέκεται ή άφορμή μιās καθαρής άλληλοεχτίμησης, χωρίς να κρύβει εκείνος σε τρίτους, πώς ο Κουρμπέ «του δάνεισε λεφτά σε δύσκολες στιγμές».

Και με τον Μανέ, που γνωρίστηκε άργότερα, άπ' άφορμή της άπόριψης του πίνακα «γυναίκες στο ύπαιθρο», που ζωγραφίστηκε άληθινά κάτω άπ' τον ουρανό, και φανερώθηκε άμέσως ύστερα σε μιá βιτρίνα της όδοι Όμπέρ, δεν άργησε να τον άποκαλέσει «Ραφαήλο των νερών» σαν αντίκρυσε κάποια του «καράβια που άφήνουν το μώλο της Χάβρης», που γιναν δεχτά στις σάλες των «άποδιοπομπαίων» του Σαλόν, στά 1868, κοντά στο Μπαζιλ και το Ρειουάρ.

Ός γιά 1870, το Σαλόν δεν ήθελε να τον ξέρει (*) μιά άφτο δεν μπορεί νάχει κα-

(*) Γι' άφτο στέλνει τά έργα του στην ίδιατερη αίθουσα των «άποδιοπομπαίων», που άργότερα ονομάστηκαν «άνεξάρτητοι».

μιá σοβαρή επίδραση πάνω στη φυσιολογική πορεία των νέων ριζοσπαστικών αντιλήψεων για την Τέχνη των τριών διαστάσεων.

Ο Φαντέν Λατούρ, την ίδια εποχή, συνθέτει τον περίφημο του πίνακα «το άτελιέ των Μπατινιόλ». που παρουσιάζει γύρω άπ' το Μανέ, ένα όλοζώντανο σύμπλεγμα, άπ' ό,τι έκλεχτότερο έχει να έπιδείξει ή Γαλλία,—ο Ρενουάρ, ο Ζακαρί Ασσύρ, ο Ζολά ο έρασιτέχνης Έντμόν Μαίτρ, ο Μπαζιλ, ο Μονέ κι άλλοι.

Η ήμερομηνία άφτη έσήμανε την έπίσημη πιá αναγνώριση του έμπρεσιονισμού—οι φάλαγγες, όλοένα πληθύνονται. Στις τάξεις του άνήκουν όλοι όσοι έχουν κάτι κινούργιο να ποθν: ο Μονέ, ο Πισσαρό, ο Μπαζιλ, οι μαίτρ Ντεγκά, Μανέ, και Σεζάν, ο Ρενουάρ, ο Φαντέν Λατούρ, ο Μπρακεμόν, άργότερα ο Ραφαέλι κι ο Φοραίν, και τέλος, ο μυθιστοριογράφος και τεχνοκρίτης Ντυραντί, που θεωρείται ο πρώτος κριτικός που υπεράσπισε μόλες του τις δυνάμεις τον έμπρεσιονισμό άκόμα προτού ννωρίσει το θρίαμφο το μεγάλο άφτο κίνημα, χωρίς να κλείνει ή παρένθεση, άφου στην πρώτη γραμμή έρχονται: ο Άρμάν Γκιγιόμεν, ή Μαρία Μπρακεμόν, ή Βέρθα Μοριζό, κι ή Άμερικανίδα, Μαίρη Κάστ.

Τέσσερα χρόνια ύστερ' άπ' τη θύελλα του 70, ο Μονέ, μιά κι άλλους καλλιτέχνες, έκθέτει στη Γκαλερί Ναντάρ, άρκετά παστέλ και λάδια, κι άνάμεσα σ' άφτά, και το κομμάτι, «έντύπωση, άνατολή του ήλιου».

Άφτο εΐταν!

Η επίσημη κριτική, φρένιωσε. Ζητούσαν άφορμή...

Άρπαξε άσυνείδητα πάνω στη μανία της, την πρώτη λέξη του παραπάνω τίτλου του ταμπλώ, κ' έκαμε Ίσα—Ίσα εκείνο... που ώφέλησε (άπ' την άποψη της ανακάλυψης ένου όνόματος) που να κλείνει όσο νάσαι την ούσία του κινήματος) όσο δε θα πλίστεβε ή ίδια ποτές, τις νέες πορείες, που στο έργο του Μονέ, βρίσκαν τον έμψυχωτή δημιουργό τους: Ονόμασε όλους άνεξάρτητα τους έκθέτες, έμπρεσιοναλιστές ή έμπρεσιονιστές.

Κι όστόσο, εκείνοι όλοι τους, μ' όλο που οι περισσότεροι δεν είχαν τίποτα το κοινό με το πνεμα της νέας εργασίας του Μονέ, με γέλοια δέχτηκαν το καινούργιο επίθετο, που παίρνοντάς το για σύμβολο, το άνέμισαν σά σημαία τους.

Η αντίδραση, έστω και άρνητικά, βόήθησε το κίνημα...

Όμως το πρώτο σταθερό βήμα κιόλας έγινε—ο έμπρεσιονισμός, είναι πιá

(*) Ο Καμίλ Μωκλαίρ, βρίσκοντας άστοχο τ' όνομα έμπρεσιονισμός προτείνει να λέγεται «χρωματικισμός» (chromatisme).

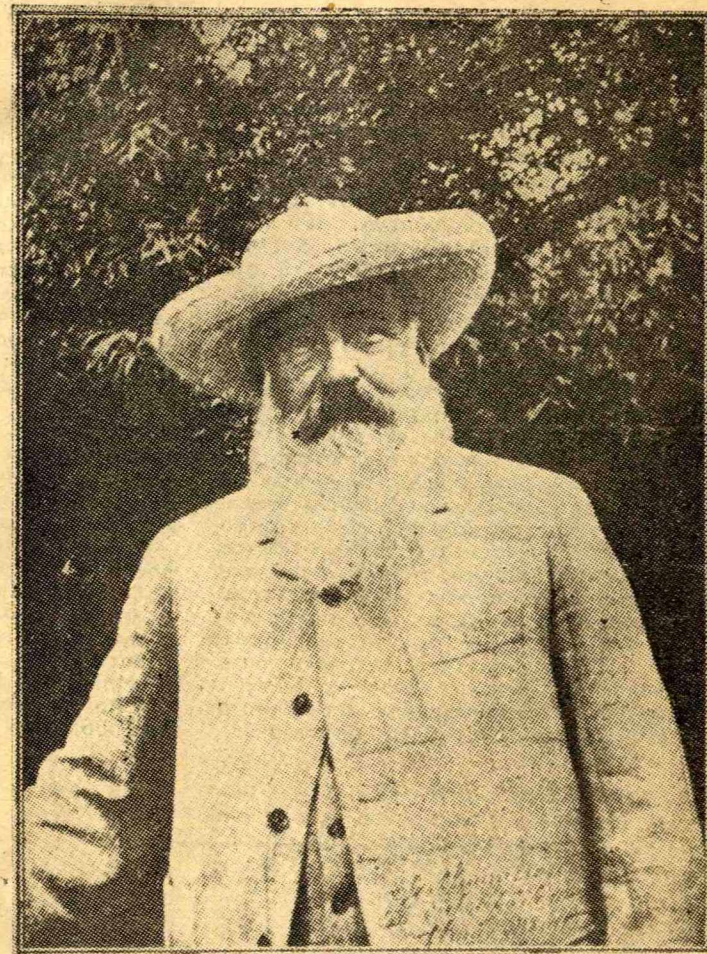
κατάσταση. Και σαν καινούργια που είναι, πρέπει να σέρνει μαζί της όλα τα στοιχεία της υγείας και της έπιβολής.

Μά ένας λόγος παραπάνω,—ο έμπρεσιονισμός, εΐταν ή λογική συνέπεια των στατικών αντιλήψεων, στον τομέα των εΐκαστικών Τεχνών, του κοντινού παρελθόντος. Εΐταν ή αντίδραση, ένάντια στο έλληνο—λατινικό πνεμα που όρισαν οι αισθητικές φόρμουλες του αΐωνα του Λουδοβίκου 14 ου

Δε γινότανε λοιπόν, παρά έφκολο να κερδίσει τη μάχη, άλλωστε, ο νατουραλισμός που θα μπορούσε να θεωρηθεί σά προεισαγωγή του, με πρωτοπόρο τον άδιάλλαχτο συγγραφέα των Ρουγκόν Μακάρ, εΐχε προετοιμάσει το δρόμο σε ένα άλλο συγενικό τομέα, στα γράμματα, ένω άμέσως την έπομένη χρονιά, το έπίσημο κράτος, μάντεβε στο πρόσωπο του ίδρυτη της ρεαλιστικής ζωγραφικής σχολής, Γουστάβο Κουρμπέ, έναν έχτρό του. Το άποτέλεσμα, να έξοριστεί ο μεγάλος φίλος του Μονέ. Οι νέες ιδέες

για να καρπίσουν, έχουν ανάγκη από αίμα και καταδιώξεις...

Μά παρόλα τά έμπόδια, ο έμπρεσιονισμός που είναι άποκλειστικά έργο του Μονέ, βρίσκει όπαδούς, ριζώνει. Ο αντίχτυπός του, έχει για συνέπεια, όλα τα συμπεράσματα εκείνα που μάντεψεν ο ίδρυτής του. Σε κάθε έργαστηρι μέσα, σε κάθε κύκλο καλλιτεχνών, στα κέντρα, έδω, εκεί, παντού, σ' όλες τις γωνίες της διανοητικής κυψέλης που λέγεται Παρίσι, συζητούνται οι νέες άποψεις και βρίσκουν, καθώς είναι φυσικό, πλήθος θερμών υπερασπιστών. Γιατι οι καινούργιοι δρόμοι (μ' όλη την κυριολεξία τους οι δυο άφτες λέξεις, που άπ' την κατάχρηση, ξεφτίσαν στα χείλια μας) που χαράζει το κίνημα, με πρωτοπόρο τον Κλώντ Μονέ, καταφέρνουν να άρμονισούν με τις διάχυτες αναζητήσεις του πνεματος

ΚΛΩΝΤ ΜΟΝΕ

της εποχής, και τέλος, να σκηματοποιήσουν όλη άφτη την άνησυχία.

Ός προχτές, το περίγραμμα των υλικών αντικειμένων, έσβηνε μέσα στο άπίθανο φώς των άτελιέ, γιατί ως προχτές, ο αντίλαλος της κλαγγής των όπλων του εμφύλιου σπαραγμού, δεν εΐχε σταματήσει.

Η γαλατική ψυχή που τη χαρακτηρίζει μιá διάθεση διάβγειας, ήθελε να ξεποστάσει και τη γαλήνη την έβρισκε μέσα στο άκαθόριστο και τό θολωμένο.

Τό ίδιο, όπως ο άρρωστος δταν περνάει στην άνάρρωση...

Υπήρχε πάντα ένας όλόκληρος κόσμος, που παράμενε σαν άνύπαρτος, ξένος κι άνεκεμετάλεφτος, εΐταν φυσικό, σε μιάν εποχή που τη χαραχτήριζε πιό

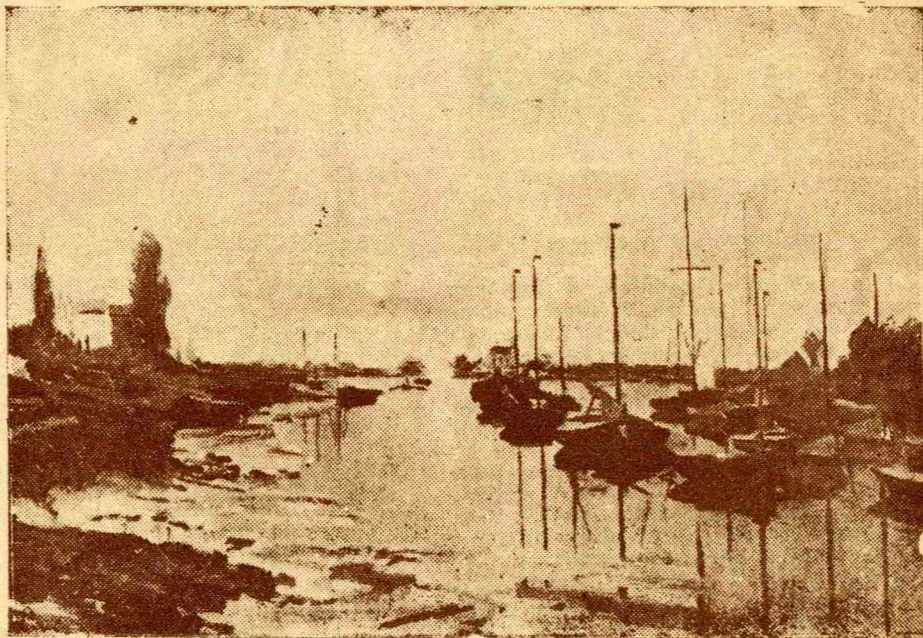
πολύ μιά έφεση για ριζικές μεταβολές των δρων της ζωής, να βρεθούν μεσ' απ' τὸ πλῆθος, οἱ καλλιτέχνες ἐκεῖνοι ποὺ θ' ἀντικαθρέφτιζαν μέσα στὸ ἔργο τους, τὸν πυρετὸ τῶν στιγμῶν ποὺ ζοῦσαν.

Στὸ πρόσωπο τοῦ Κλωντ Μονέ, διακρίνει κανεῖς, τὸν καθαρότερο ἐκπρόσωπο τῆς προσπάθειας ἀφθής.

Ἐθεοποίησε τὸ φῶς, ὑψώνοντάς το σὲ σύμβολο, ἀφοῦ προηγουμένα, με' ὑπομονὴ ἐπιστήμονα, μελετῶντας το, ἀνέλυσε δλους τοὺς μουσικούς ὡς ἐκείνη τὴ στιγμή νόμους του.

Ἐκαμε πειραματισμοῦ, ζωγραφίζοντας σωρὸ φορές τὶς ἴδιες ὄψεις, σὲ διάφορες ὥρες.

Ἀγωνίστηκε μ' ἐπιτυχία ἀπαράμιλλη, ν' ἀρπάξει τὸν παλμὸ τῆς ζωῆς τῶν πραγμάτων μιᾶς μόνης στιγμῆς, μεταφέροντας ἀπλά ἀπέριτα καὶ λιτότατα, τὴν «ἐντύπωση» τούτη, καθὼς τὴν ἔζησε, σδλες τὶς ἀπειρες ἀλλαγές, μέσα στὰ πλαίσια ἐνοῦ πίνακα, κάτι ποὺ τόσο χοντροειδέστατα, ἀγνοοῦνταν ἀπ' τοὺς ἐκπρόσωπους τῆς ἐπίσημης τέχνης τῶν σκυθρωπῶν κὶ μισοσβησμένων περιγραμμάτων. Εἶχε τὸ θάρρος νὰ ἀντιμετωπίσει ὀλόγισα τὴ ζωὴ, ποὺ τὰ προβλήματα τῆς, στάθηκαν πάντα ἢ λατρεφτὴ του ἀπασκόληση, ἀγωνιζόμενος νὰ δώσει σ' ἀφτὰ μιὰ ἰσορροπημένη ἀπάντηση με' τὸ χρωστήρα του. Καὶ τὸ κατέφερε.

ΚΛΩΝΤ ΜΟΝΕ:

ΑΪΜΑΝΙ

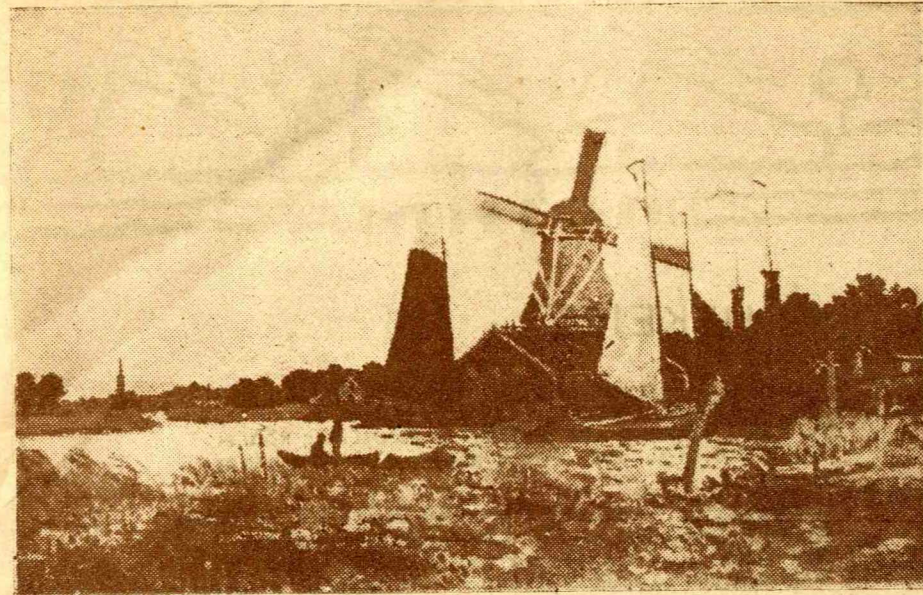
Ἄ Κλεμανσώ, τὸν δνομάζει Προμηθέα...

Ἄ Ὁσκαρ Κλωντ Μονέ, γεννήθηκε στὴν ὁδὸ Λαφίτ τῆς συνοικίας τῶν ἐμπόρων καλλιτεχνημάτων, στὸ Παρίσι, στὶς 14 τοῦ Νοέμβρη τοῦ 1840, τὴ μέρα ποὺ ἔβλεπε τὸ φῶς «κι ὁ μελλοντικός του φίλος», ὁ Αὐγουστος Ροντέν.

Μὰ ἀπὸ μικρὸς ἔφυγε γιὰ τὴ Χάβρη, ὅπου καθὼς ἔλεγεν ὁ ἴδιος, «εἶτανε γνωστός ἀπὸ δεκαπέντε χρονῶ, ὡς καρικατουρίστας». Πολλοὶ ὑποστηρίζουν, πῶς εἶναι Φλαμανδικῆς καταγωγῆς. Ἄπ' τὴ μητέρα του ὠστόσο (καθὼς λέει ὁ Καμίλ Μωκκλαίρ) εἶναι Σκωτσέζος. Πέθανε στὰ 1926 — μὰ δοξασμένος.

Ἄ Ὡς ὅτου ὅμως νὰ ἐπιβληθεῖ, γνώρισε συνέχεια τὴν πιὸ σκληρὴ ἀντίδραση. Παντοῦ ἀρνηση μιὰν ἀρνηση, χωρὶς οἶχτο καὶ ποὺ δὲ σταματᾷ... Μὰ δὲν ἐλύγισε —κι ἄς εἶδε τὶς ἐκθέσεις τῶν ἔργων του ποὺ διοργάνωσε μόνος του ἢ μᾶλλους μαζί, νὰ κλείνουν ἢ μιὰ πίσω ἀπ' τὴν ἄλλη, σὰ γεγονότα δίχως σημασία, ποὺ περνοῦσαν ἔτσι, ἀπαράτηρητα κι ἀσκολλίστα...

Μόλις στὰ 1889, ἢ ἔκθεσή του μαζί με' τὸν Ροντέν, ποὺ τὸ ἴδιο κι ἀφτὸς ὡς τότε ζοῦσε στὴν ἀφάνεια, μέσα στὴ μιζέ-

ΚΛΩΝΤ ΜΟΝΕ:

ΑΝΕΜΟΜΥΛΟΣ

ρια ποὺ τὸν κύκλωνε, σημειώνει κάποια ἐπιτυχία.

Κι ἢ ἔνωση ἀφτῆ Μονέ — Ροντέν, σήμανε γιὰ τὸ ζωγράφο, ἀπὸ δῶ κένα τέταρτο τοῦ αἰῶνα τὸ τέλος τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν.

Οἱ μυκτηρισμοὶ τῆς ἀνόητης ἀξιωματικῆς κριτικῆς, καὶ τὰ χάχανα καὶ οἱ κοροΐδες τοῦ πλῆθους, διόλου, μὰ διόλου δὲ λιγότεσαν τὸ ἠθικὸ καὶ τὶς ἰδέες τοῦ Κλωντ Μονέ καὶ τῶν συντρόφων του, τῶν ἐπαναστατημένων καλλιτεχνῶν.

Ἄν καὶ οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ ἀφτοὺς εἶτανε πολὺ φτωχοὶ καὶ περίμεναν νὰ ζήσουν τὸν ἑαφτὸ τους καὶ τὶς φαμίλιες τους ἀπ' τὶς δημιουργίες τοῦ χρωστήρα τους, οὔτε ἕνας τους δὲν ἀλλάξε σκέψη καὶ τεχνοτροπία. Οὔτε καὶ μπροστὰ στὸ φοβερὸ δῆλημα τῆς πείνας λύγισαν οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι φανατικοὶ ἐμπρεσιονιστές.

Ποτέ τους δὲ συμμαχίσανε οὔτε ἤρτανε σὲ συμβιβασμὸ, μπόρεσαν ὡς τὴ τὴ στερνὴ τους ὥρα, με' πρωτοπόρο τους πάντα τὸν Κλωντ Μονέ, νὰ κρατήσουν ψηλά τὸ μέτωπο καὶ τὴ σημάιά τους.

Ἄπ' τὴ στιγμή ἀφτῆ, ἀρχίζει νὰ μαζέβει τοὺς καρπούς τῶν ἀγῶνων του.

Κανένας δὲν τολμάει νὰ τοῦ ἀμφισβητήσει τὴν ὄλο μεγαλοφυΐα προσωπικότητά του.

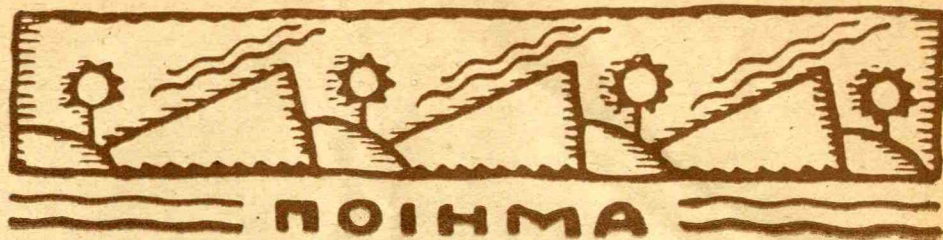
Ἄ Ἡ ζωὴ του ἀπὸ τότες, κυλάει σὲ μιὰ δόξα μεγαλειώδεια χωρὶς διακοπή. Ἄ δόξα ἀφτῆ, ἀπλώθηκε σ' ὄλο τὸν κόσμο, ὅπου τὰ ἔργα του εἶταν περιζήτητα καὶ σὲ τιμές μεγάλες — μὰ ποὺ ποτές ἐπίσημα δὲν τοῦ δόθηκαν. Ποτές τὸ ἐπίσημο γαλλικὸ κράτος, δὲν τοῦ ἀγόρασε ἕνα του πίνακα. Ποτέ δὲν τοῦ ἀνάθεσε παραγγελία. Μήτε με' μιὰ θέση στὴν ἀκαδημία τῶν Καλῶν Τεχνῶν, δὲν τὸν ἐτίμησε — ἄν καὶ, τὸ δίχως ἄλλο, «θάρνιότανε νὰποδεχτεῖ τὴν περιττὴ κι ὀψιμη ἀφτῆ προσφορά».

Ἄ Μονέ, ἔπρεπε νὰ περιφρονηθεῖ σκόπιμα — καὶ περιφρονηθεῖ. Μὰ σὲ πείσμα τῶν στενόκαρδων ἀφτῶν ὑπολογισμῶν τὸ κήρυγμά του τῶφρασε οἱ ἀνέμοι σ' ὄλες τὶς ἄκρες τῆς γῆς — κι οἱ ἄνθρωποι. τῆς σκέψης τὸ δέχτηκαν καὶ δὲν τὸ λησμονοῦν.

Τὸ θεωροῦν παντοῦ, σ' ὄλα τὰ πλάτη τῆς ὕδρογειοῦ, σὰν ἕνα μεγάλο καὶ πολύτιμο κεφάλαιο γιὰ τὴν Τέχνη — ποὺ βέβαια, δὲν μπορεῖ νὰ ἐξαντληθεῖ ποτέ.

Κι ἀφτό, φτάνει.

ΗΛΙΑΣ ΖΙΩΓΑΣ

ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

Όρθός, στο φωτοστέφανο του δειλινοῦ ὑψωμένος,
ἕνα παγκόσμιο Τέμενος ὁ μιναρὲς φαντάζει,
— «Ένας μονάχα εἶν' ὁ Θεὸς» ὁ Μουεζζίνης κράζει
καὶ τῶν θνητῶν, στὰ γόνατα πέφτει, τ' ἀνάξιο γένος.

— Τιμὴ στὸν ἄνθρωπο, Θεὸς ποὺ ὑψώθη ἀπ' τὴ θυσία
ἀντιλαλεῖ τῆς Ἐκκλησίας ὁ σκλαβωμένος θρηγός.
Καὶ κάτω ἀπὸ τὰ σκαλιστὰ τοῦ Κορανίου ψηφία
λάμπει τοῦ Γολγοθᾶ ὁ Σταυρὸς τοῦ Γαβριὴλ ὁ κρίνος.

Κι ὁ Βάκχος μεσ' στὴ σιγαλιά καγχάζοντας προβαίνει.
— «Χαρὰ στὸν ἄνθρωπο ποὺ ζεῖ κι ἄνθρωπος; πάντα μένει».
Κ' ἐνῶ σὲ γάργαρο νερὸ τὸ γέλοιο του σαρκάζει,
μὲ ρόδα καὶ κληματαριὲς τὸ Τέμενος σκεπάζει.

ΣΟΦΙΑ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ - ΠΑΠΑΔΑΚΗ

ΟΝΕΙΡΟ

Τί ὠραία ! ποὺ βρέθηκεν αὐτὸς ὁ παραδείσιος τόπος !
γιὰ τοῦτον ἄξιζε ὄλος μου ὁ σπαραγμὸς κι ὁ κόπος.
Ἡ Μοσκοϊτιά κι ἡ ἀγράμπελη, τὸ ἀγιόκλημα κι ἡ φτέρη,
τὰ θάμνα καὶ τὰ λούλουδα ποὺ τὰ λυγáει τὸ ἀγέρι,

Τὸ δάσος πέρα, οἱ ψίθυροι, τὸ ἀηδόνι ποὺ τρυλλίζει
καὶ τοῦτο τὸ ζωγραφιστὸ ποτάμι ποὺ φλοισβίζει,
ὦ! ποῦ εἶταν, ποῦ εἶταν ὄλη αὐτὴ ἡ ἀπίστευτη εὐτυχία !
Ποιοὶ δρόμοι, ποιά μᾶς ἔφεραν ὄνειρεμένα πλοία ;

— Λοιπὸν αὐτὸ εἶταν ! δέτε με ζωηρὸς σὰ νέο πουλάρι
μὲ νέο κορμί, μὲ νέα καρδιά κυλιέμαι στὸ χορτάρι !
— Μὰ ἐσὺ ποὺ τρέχεις παίζοντας μ' αὐτὴ τὴ νέα δορκάδα
καὶ χάνεσαι ἀπ' τὰ μάτια μου κι εἶναι μισὴ ἡ χαρὰ μου;

ὦ ! γύρισε γιατί χωρίς ἐσένα ξεθωριάζον
οἱ μοσκοϊτιές κι οἱ ἀγράμπελες, τὸ ἀγιόκλημα κι ἡ φτέρη.
Εἶναι σκληρὸ νὰ σὲ λυγáει σὰ νέο δεντράκι ὁ πόνος
μὰ ἀβάσταγο νὰ χαίρεσαι τὴν εὐτυχία μονάχος.

(ἀνέκδοτο)

ΜΙΝΩΣ ΖΩΤΟΣ

ΠΕΡΑΣΜΑ ΑΞΕΧΑΣΤΟ

Κρίνο ἀνοιχτόφυλλο, λευκὸ χαρτί,
Δέξου διακοσμητικὰ τὴν πεταλούδα
Ποῦρθε στὸ φόντο σου νὰ τιναχτεῖ,
Κι ἀπ' τὰ βαρειά της τὰ βελούδα
Ρίχνει χρυσόσκονη λεπτή.

Μέσα στὴν κουρασμένη μου ζωὴ,
Περνώντας ἕνα βράδι φρούδα,
Τὸ ἄμεμπτο αὐτὸ κορμί
Ἄφησε τέτοια μυρωμένα χνούδα,
Γιὰ νὰ χαθεῖ ἀπὸ τότε, νὰ χαθεῖ.

ΜΙΧΑΗΛ ΔΟΡΙΣ

ΣΦΙΓΓΑ ΧΩΡΙΣ ΟΙΔΙΠΟΔΑ

Σφίγγα Οιδιπόδεια, Σφίγγα σιωπηλὴ
ρεμβή, πλάι στὴ φωτιά κουλουριασμένη
τοῦ τίγρη καὶ τοῦ πάνθηρα ἀδερφή
μὲ τὴν γαμπή σου ἀρματωσιά κρυμμένη.

Σφίγγα, τὴν παναρχαία γενιὰ θυμήσου
τὴν Ζούγκλα, τὸ μυστήριό, τὴν σιγὴ
τὸ ἐλάφι πάει στὴ γάργαρη πηγὴ
κ' ἐσὺ, ἐδῶ πέρα γλείφεις τὸ μαλλί σου !

Σφίγγα, μὲ τὴν διπλὴ πράσινη φλόγα.
στὰ μάτια, ποὺ ἀνιχνεύουν, τί ντροπή!
τάθῳ φτωχὸ σπουργίτι στὴ σκεπὴ
καὶ ρουθουνάει τῆς ὄσφρησής σου ἡ ρόγα !

Πνέμ' ἀγαθοποιό, κρυφὴ ἀπειλὴ
κι' ὦ σύμβολο κενῆς φιλαρεσκείας
νευρὴ, μετουσιωμένη ἐσὺ ἠδονὴ
πάθους κι ἰλγυγοῦ κι οἴστρου ἀκολασίας.

Σφίγγα, τὰ πόρρητο αἰνίγμα κρατεῖς
καὶ λύτη νέον Οιδίποδα προσμένεις ;
Σοφόκλεια θέση τῆς ἀρχαίας Στροφῆς
καὶ θῦμα ἐξιλασμοῦ τῆς Εἰμαρμένης.

Πιστὴ Ἐστιάδα γάτα τοῦ σπιτιοῦ
φρουρὲ τῶν ἀναμνήσεών μας προστάτη
ἴδια κι ἂν σὲ χαϊδεύει τοῦ ληστοῦ
τὸ χέρι, ἢ τοῦ ἀγγέλου παραστάτη.

ΠΑΥΛΟΣ ΚΡΙΝΑΙΟΣ

ΚΟΝΤΑ ΣΤΟΝ ΕΡΩΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ

(ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΗ ΛΑΜΕΡΑ)

Ἔχω μιὰ θλίψη, μιὰ βαθεῖα
θλίψη, καὶ μέσα σ' αὐτὴ τὴ
θλίψη εἶναι ἡ ἀγάπη σου. Καὶ
ὑπέφρω τόσο πολὺ, τόσο
πολὺ κι ἀπὸ τὴ θλίψη μου
κι ἀπὸ τὴν ἀγάπη σου ποὺ
θέλω νὰ πεθάνω—νὰ πεθάνω
γιὰ νὰ γλυτώσω.

Εἶμαι ἄρρωστος ἀπὸ τὴν
ἀγάπη σου, Λαίδα, ἐσὺ εἶσαι
ποὺ μὲ κάνεις ἄρρωστο ; Εἶ-
ναι ἡ ἀγάπη σου ; Εἶναι ἡ
Ἄνοιξη ; Κι ἡ πεθαμένη Μαρ-
γαρίτα ; Συλλογίζομαι τὴ ζωὴ
ποὺ εἶναι τόσο μεγάλη, μὲ
τοὺς ἀπρόοπτους δρόμους.
Συλλογίζομαι τὸ θάνατο ποὺ
εἶναι τόσο κοντὰ μου. Βλέ-
πω τὴ ζωὴ μέσ' ἀπὸ μιὰ θλι-
βερὴ νύχτα νὰ χάνεται σὲ
ψηλές βουνοκορφές. Ἄγγιζω
τὸ θάνατο μὲ τὰ δάχτυλά
μου, πάνω στὸ λειψὸ μου
στῆθος ποὺ καίει. Τὸν ἀκούω
στ' ἄρρυθμα χτυπήματα τῆς
ὑπερτροφικῆς καρδιάς μου.
Γιατὶ εἶμαι ἄρρωστος ; Ἄπο
τὴν ἀγάπη σου Λαίδα ; Ἄπο
θάνατό σου Μαργαρίτα ; Θέ-
μου, γιατί εἶμαι τόσο ἄρω-
στος ;

Ἐξύπνησαν μέσα μου ὄλες
οἱ νοσταλγίες τῆς Ἄνοιξης.
Θέ μου, τί θὰ γίνω ;

Ἡ Ἄνοιξη ταραίζει πάλι
τὴς νύχτες μου. Εἶναι ἡ ἀγά-
πη τῆς Μαργαρίτας ; Εἶναι ὁ
πόθος τῆς Λαίδας ; Κι ἡ Μαρ-
γαρίτα κι ἡ Λαίδα συγχίζον-
ται, μεπεδεύονται στὸ μυα-
λό μου, δηλητηριάζουν τὸ αἶ-
μα μου. Ἐπικαλοῦμαι τὴν ἀ-
γάπη τῆς μίανῆς κ' ἔρχεται
ὁ πόθος τῆς ἄλλης. Θέλω νὰ
εἶμαι γονατιστὸς σὲ κάτι πό-
δια, νὰ φιλῶ κάτι χεῖλια, νὰ
χαϊδεύω κάποια μαλλιά. Ὅλη
μου ἡ ἀγάπη πηγαίνει στὴ
Μαργαρίτα—μὰ ὁ πόθος μου
νοιώθει τὴ Λαίδα πιδὸ κοντὰ
του. Οἱ σκέψεις μου τραβᾶνε
στράτες ἀμφίβολες, σάν τοὺς
ὀδοιπόρους ποὺ χάσαν τὸ
δρόμο τους.

Ἰφίσταται τὰ φίλτρα τῆς
Ἄνοιξης. Σκέπτομαι πῶς
ὅταν λουλουδίσει ἐπάνω μου
λίγο χορταράκι—τότε μόνον
θὰ ἡσυχάσω.

ΓΙΑΝ. ΧΟΝΔΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

SELMA LAGERLÖF

ΟΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΕΝΟΙ

Η Σέλμα Λάγκερλεφ γεννήθηκε το 1859 στη Μπαρμπάκα της Βέρμπαλαν της Σουηδίας. Τα πρώτα της χρόνια έζησε στην έπαρχία που γεννήθηκε, έπαρχία γιομάτη από τοπικές παραδόσεις. Είκοσι χρόνων μπήκε στο Διδασκαλείο της Στοκχόλμης και σαν τελείωσε διωρίστηκε δασκάλα. Το ταλέντο της πρωτοφάνηκε σ' ένα φιλολογικό διαγωνισμό που προκήρυξε μία βδομαδιατική εφημερίδα και όπου πήρε το α' βραβείο στέλνοντας μερικά κεφάλαια από το πρώτο της έργο «Ο Θρύλος του Γκέστας Μπέργκ» που βγήκε σε δύο τόμους το 1891 και είχε εξαιρετική επιτυχία. Δημοσίεψε ύστερα δύο τόμους διηγημάτων και από το 1895 ασχολήθηκε αποτελεσματικά με τη φιλολογία. Πήγε στην Ιταλία να συμπληρώσει τις σπουδές της και το ταξίδι της άφθόγγιζε άφορμή να γράψει το βιβλίο «Τα θάματα του αντίχριστου» (1897) ζωντανή περιγραφή της ζωής στη Σικελία. Ταξίδεψε ακόμα στην Αίγυπτο, στην Παλαιστίνη και στα 1901 έδημοσίεψε το βιβλίο «Η Ιερουσαλήμ», τα «Αόρατα Δεσμά», «Οι θρύλοι του Χριστού» (1904) «Τα λεφτά του κύρ' Άρνε» κ.α. Το 1909 παίρνει το βραβείο Νόμπελ της Φιλολογίας και το 1914, πρώτη γυναίκα άφθόγγιζεται μέλος της Σουηδικής Ακαδημίας.

νας χωριάτης σκότωσε κάποιον καλόγερο για να γλυτώσει κρύφτηκε στο δάσος. Εκεί βρήκε φυγόδικο έναν ψαρά από τα μακρινά νησιά, που τον κατηγορούσαν για τη κλεψιά ενός ψαράδικου δαχτυλίου.

Πιάσαν παρέα, καθήσανε στην ίδια σπηλιά, στήσανε παγίδες, φτιάσανε βέλη, ψήσανε το ψωμί τους σε μία πλάκα από γρανίτη και σαν προγραμμαμένοι που ήταν φύλαγε ο ένας τον άλλον.

Ο χωριάτης δεν έβγαίνει ποτέ από το δάσος, μα ο ψαράς που το έγκλημά του δεν είτανε και τόσο τρομαχτικό, έρριχνε κάποτε στους ώμους του μερικά ζώα

από τα πιασμένα στις παγίδες και κατέβαινε στην πολιτεία. Άλλαζε τότε κόκορα με ρέικι μάβρο και στάρι ξανθό, λαγό ή ζαρκαδί με γάλα και βούτυρο, με άκριες για βέλη ή με ρούχα. Κ' έτσι μπορούσαν να ζούνε κι οι δύο τους. Η σπηλιά που μένανε, είτανε σκαμμένη στη πλαγιά βουνού. Κοτρώνια και βάτοι όλο άγκάθια υπερασπίσανε την είσοδο. Πάνου απ' τη σπηλιά φύτρωνε φουντωτό έλατο, που τα πυκνά κλαδιά του σκορπούσαν τον καπνό του τζακιού τους χωρίς να φαίνεται. Σά φέβγαν ή σά γύριζαν στο καταφύγιό τους, περνούσαν ένα ποταμάκι κ' έτσι οι πατημασιές τους χανόντουσαν μεσ' στο νερό.

Τις πρώτες μέρες τους είχανε ζώσει σαν τις άρκουδες. Οι χωριάτες βγήκανε παγανιά.

Το δάσος είχε περιτριγυριστεί από τοξότες που όπλισμένοι μίηκανε μέσα και ψάχνανε όλες τις σκιμαδες, όλους τους θάμνους. Ένω το δάσος φαχνόταν οι προγραμμαμένοι τρέμανε από φόβο, μαζεμένοι στη σκοτινή τους σπηλιά. Ο ψαράς είτανε ήμεμος μα ο φονιάς κατεχότανε από ανυπόφορη άγανία. Του βάλθηκε να βγει και να δει τον έχτρώ. Τον ανακάλυψαν. Ρίχτηκαν στ' άχνάρια

του. μ' άφθό το μανιασμένο κυνηγητό του φάνηκε χιλιάδες φορές λιγότερο τρομερό απ' την ήσυχία μέσα στο σκοτάδι και τη φρίκη του να αίστάνεται τον έ-άφθό του άνίσχυρο. Έφεβγε σαν άστραπή μπρός απ' τους διώχτες του, κατακυλούσε κατηφοριές που φερναν ήλιγγο, πηδούσε παντού από χείμαρρους σκαρφάλωνε άπότομες άνηφοριές.

Κάθε δύναμη που είτανε κρυμμένη μέσα του, κάθε ικανότητα και γληγοράδα μεγάλωσε στο κέντρισμα του κίντυνου. Το σώμα του τινάζότανε σαν άτσαλένιο έλατήριο το πόδι του δέ γελιότανε το χέρι του δεν άφινε ό,τι κρατούσε. Τα μάτια του βλέπανε και τ' άφτιά του άκούγανε με μία όξύτητα που δεν είχε ποτέ άλλότες.

Ψηλά απ' τους γκρεμούς κορόιδεβε σαρκαστικά κείνους που τον κυνηγούσαν. Όταν τα κοντάρια τους σφυρίζανε γύρω του, τ' άρπαζε στο πέρασμά τους και τους τ' στέλνε πίσω. Και σαν πετιόταν ανάμεσα στα κλαδιά που του δέριαν το πρόσωπο, άκουγε μέσα του να τραγουδιέται το τραγούδι της νίκης.

Γυμνή ή ράχη του βουνού έσκιζε το δάσος, στην έρημη κορφή του ύψωνότανε γιγάντιο πέφκο, ο κοκκινόξανθος κορμός του δεν είχε κανένα κλαδί, μα στην κορφή του κουνιότανε ή φωλιά ένου όρνιου.

Στην όμορφη άφοβία του σκαρφάλωσε κεί για να κοροϊδέψει τους έχτρώς του. Κι όταν οι κυνηγοί που τον άναζητούσαν στις δασωμένες πλαγιές περνούσαν κάτω απ' τα μάτια του, άφτός διασκεδάζε στραγγαλίζοντας τα μικρά γεράκια. Το άρσενικό και το θηλυκό του ρίχνονταν άγρια, πετούσαν γύρω του μανιασμένα προσπαθώντας να του βγάλουν τα μάτια. Τον χτύπαγαν με τις σφαιρούγες τους και τα νύχια τους που σκίζανε ως που μάτωνε το ήλιοκαμένο πετσί του. Όρθος πάνου στην τρεμάμενη φωλιά, με το μαχαίρι στο χέρι, δίνοντας γλήγορα χτυπήματα, ξεχνούσε στη ζέστη του παιχνιδιού τους κυνηγούς που τους είταν το κυνήγι. Όταν το σκέφτηκε είχανε χαθεί. Σε κανένα δεν ήρθε ή σκέψη να τον ζητήσει πάνου στη γυμνή ράχη του βουνού, κανείς δέ σκέφτηκε να σηκώσει τα μάτια στα σύννεφα και κανείς δεν κοίταξε την κορφή του πέφκου, όπου άφθός ο άνθρωπος, ένω κινύνεβε τη ζωή του, έχτελούσε γυμνά σματα χαμινιού και κατορθώματα άκροβάτη.

Μιά βαθιά άνατριχίλα τον έπιασε βλέποντας πώς σώθηκε. Με χέρια που τρέμαν πίστηκε από τα κλαδιά κι άναμέτρησε το ύψος του δέντρου. Τα φοβήθηκε όλα τώρα: τον ήλιγγο, το πέσιμο, τα πουλιά, τους διώχτες που χάθηκαν. Στενάζοντας από φόβο άφισε να γλιστρήσει κάτω. Έπεσε προύμητα στη

γή και σύρθηκε ανάμεσα στους βράχους, ίσαμε κάτι θάμνους που τον έκρυψαν, χώθηκε κάτω από κάτι πλεγμένα κλαδιά και ξάπλωσε ξαντλημένος πάνω στη χλόη. Ένας μοναχό άνθρωπος, άδιάφορα ποιός, θα μπορούσε να τον νικήσει.

Ο ψαράς λεγότανε Τόρντ. Είτανε δεκάξη χρόνων, παιδί δυνατό και τολμηρό. Ένα χρόνο τώρα ζούσε μέσα στο δάσος.

Ο χωριάτης λεγότανε Μπέργκ, μα είχε παρατσούκλι τον φωνάζανε Γίγαντα, γιατί είτανε ο πιό ρωμαλέος κι ο πιό μεγάλος άντρας του τόπου του, με πλατιούς ώμους και λιγερό κορμί. Τα χέρια του είτανε τόσο όμορφα που νόμιζες πως ποτε δεν είχε δουλέψει. Τα μαλιά του καστανά, το πρόσωπό του άσπρο και δροσερό.

Με το να ζει στο δάσος ή όψη του έγινε πιό τραχειά, ή ματιά του πιό διαπεραστική. Τα σφιγμένα χέλια του φανέρωναν τώρα μεγαλύτερη σκληρόδα, τα μελίγγια του βαθούλωναν, οι μασέλες του φάνταζαν περισσότερο. Όσο πιό πολύ άδυνάτιζε τόσο πιό πολύ έμοιαζε με σίδερο. Τα μαλιά του άρχιζαν να άσπρίζουν.

Ο Τόρντ δεν κουραζότανε να τον κοιτάζει θαμάζοντάς τον. Ποτέ δεν είχε δει τίποτα τόσο όμορφο ή τόσο δυνατό. Στη φαντασία του ο Μπέργκ φαινότανε μεγάλος σαν ένα δάσος και δυνατός σαν κυματοσπάσης. Το δούλεβε σαν κύριο και τότε λάτρεβε σα θεό. Αιστάνότανε πώς είχε γεννηθεί για να του φέρνει τα χρειαζούμενα του κυνηγιού, για να σέρνει ως με τη σπηλιά τα ζώα που σκότωναν, για να του κουβαλεί νερό και να τ' ανάβει τη φωτιά. Ο Μπέργκ, ο Γίγαντας, δεχότανε άφτές τις δουλιές χωρίς ποτέ να τις πληρώσει με καλό λόγο, περιφρονώντας τον που είταν κλέφτης.

Δέ ζούσαν σα ληστές, τρέφονταν απ' το ψάρεμα και το κυνήγι κι αν ο Μπέργκ δεν είχε σκοτώσει τον καλόγερο, οι χωριάτες θάχαν πάψει να τον κυνηγάνε μα φοβόντουσαν μία μεγάλη δυστυχία όσο ο δολοφόνος έμενε άτιμώρητος.

Όταν ο Τόρντ πανιότανε μεσ' στις κοιλάδες του προσέφερε λεφτά και χάρη αν τους έδειχνε το καταφύγιο του Μπέργκ και τους έλεγε την ώρα που κοιμόνταν. Άρνιόταν πάντα κι όσοι προσάθησαν να τον παρακολουθήσουν δεν κατάφεραν τίποτα.

Μιά μέρα ο Μπέργκ τον ρώτησε αν τουΐχαν προτείνει να τον προδώσει και σαν έμαθε τί τουΐταζαν τον ειρωνέφτηκε λέγοντάς τον βλάκα που δεν τόκανε.

Ο Τόρντ τον κοίταξε με μία τέτοια ματιά, που δεν είχε δει ποτέ όμοια στη ζωή του. Ποτέ κοπέλα δεν τον είχε κοιτάξει έτσι σαν είταν νέος, ούτε ή γυναί-

μόνος στη σπηλιά μὰ θά' φηνε σημάδια γιὰ νὰ βροῦνε τὸ δρόμο.

Στὴ σπηλιά πού μπήκε βρῆκε τὸν προγραμμένο καθισμένο σὲ μιὰ πέτρα νὰ ράβει. Ἡ φωτιά ἔσβηνε, ἡ δουλιὰ προχωροῦσε ἀσκημα. Ἡ καρδιά τοῦ παιδιοῦ φούσκωνε ἀπὸ οἶχτο. Ὁ ὑπέροχος Μπέργκ τοῦ φάνηκε φτωχὸς καὶ δυστυχημένος. Τὸ μόνο πράμα πού τοῦ μενε ἀκόμα, ἡ ζωὴ, θὰ τοῦ φεβγε σὲ λίγο. Ξέσπασε σὲ λυγμούς.

—Τὶ τρέχει; ρώτησ' ὁ Μπέργκ. Εἶσαι ἄρρωστος; φοβάσαι;

Γιὰ πρώτη φορὰ ὁ Τόρντ τοῦ μίλησε γιὰ τοὺς φόβους του.

—Εἶναι ἀπαίσια μεσ' στὸ δάσος. Ἄκουσα φαντάσματα εἶδα βρυκόλακες ἄσπρους καλόγερους.

—Ἀνάθεμα Τόρντ.

—Μοῦ ἔφελαν τὴ λειτουργία τῶν πεθαμένων ἴσαμε τὸ Φγιέλλ. Ἐτρεξα ἀλλὰ μ' ἀκολούθησαν. Δὲ θὰ ξεφύγω λοιπὸν ποτὲ πιά ἀπ' τοὺς ψαλμούς τους. Τὶ ἔχω νὰ μοιράσω μαζὶ τους; Θάκαναν καλὰ νὰ ψέλναν ἄλλον, πού θάχε πιὸ πολὺ ἀνάγκη.

—Εἶσαι τρελὸς ἀπόψε;

Ὁ Τόρντ μόλις καταλαβαίνοντας κείνο ποῦλεγε, λεφτερωμένος ἀπ' ὄλη του τὴ δειλία, μιλοῦσε χωρὶς νὰ σταματάει.

—Εἶναι οἱ ἄσπροι καλόγεροι, θανατερὰ ὠχροὶ καὶ ἄσπροι. Τὸ ράσο γιομάτο αἷμα. Οἱ κουκοῦλες τους καλὰ κατεβασμένες μὰ χωρὶς νὰ κρῦβουνε τὴν πληγὴ τοῦ μετώπου τους, τὴ μεγάλη καὶ κόκκινη πληγὴ τοῦ τσεκουριοῦ.

—Τὴν πληγὴ τοῦ τσεκουριοῦ;

—Ναί, μὰ δὲν τὴν ἔκανα ἐγώ. Γιατὶ τοὺς βλέπω;

—Ὁ Θεὸς ξέρει, λέει μὲ μιὰ ἀπαίσια σοβαρότητα ὁ Μπέργκ, τί σημαίνουν τὰ τσεκούρια πού φαντάζεσαι; τὸν καλόγερο τὸν σκότωσα μὲ δυὸ μαχαιριές.

Ὁ Τόρντ στάθηκε μπρὸς του τρέμοντας.

—Ζητοῦνε νὰ σὲ παραδώσω θέλουν νὰ μ' ἀναγκάσουν νὰ σὲ προδώσω.

—Ναί; οἱ καλόγεροι;

—Ναί, οἱ καλόγεροι. Μὲ κυνηγᾶνε. Μοῦ δείχνουν τὴν Ἄνν. Μοῦ δείχνουν τοὺς ψαρράδικους καταβλισμούς πού χορεύουν καὶ χαίρουνται. Κλείνω τὰ μάτια μου καὶ βλέπω πάλι ὅτι μοῦ δείχνουν. Ἀφήστε με, τοὺς φωνάζω. Ὁ φίλος μου σκότωσε μὰ δὲν εἶναι κακός. Θὰ τοῦ μιλήσω θὰ μετανοιώσει θὰ ἑομολογηθεῖ καὶ θὰ πάμε μαζὶ στοὺς Ἅγιους Τόπους στὸν Τάφο τοῦ Χριστοῦ ἐκεῖ πού ὄλα τ' ἀμαρτήματα συχωροῦνται.

—Οἱ καλόγεροι δὲ θέλουν βέβαια τὴ σωτηρία μου; δὲν εἶν' ἔτσι; θέλουν νὰ μὲ βασανίσουν.

—Πρέπει νὰ προδώσω τὸν πιὸ ἀγαπημένο μου φίλο; τοὺς ρώτησα. Δὲν ἔχω ἄλλον στὸν κόσμο. Μαζὶ ὑποφέραμε, μαζὶ κρῦσσαμε' σάν εἰμουν ἄρρωστος ἀφ-

τὸς μὲ φρόντισε Κουβαλοῦσα ἐγὼ ὅ,τι χρειαζόμαστε στὴ σπηλιά, ξύλα, νερό, γιὰ νὰ μὴ κουράζεται ἄγρόπνησα στὸν ὕπνο του. Ξεγέλασα τοὺς ἔχτροὺς του. Θαρρεῖτε πὼς εἶμαι ἄνθρωπος πού προδίνει ἕνα φίλο; Ἀφήστε θαρθεῖ μοναχὸς νὰ ἑομολογηθεῖ καὶ θὰ πάμε μαζὶ ἐκεῖ πού ἐξιλεώνεται κανεὶς.

Ὁ Μπέργκ ἄκουγε προσεχτικὰ καὶ τὰ διαπεραστικὰ μάτια του εἴτανε καρφωμένα στὸ πρόσωπο τοῦ Τόρντ.

—Νὰ πᾶς μόνος σου στὸν παπᾶ νὰ τοῦ πεῖς τὴν ἀλήθεια. Πρέπει νὰ ξαναγυρίσεις στὸν κόσμο.

—Τὶ θὰ μ' ὠφελοῦσε; Γιὰ τὸ δικό σου ἁμάρτημα εἶναι πού μὲ κυνηγᾶνε οἱ σκιές τῶν πεπαισμένων. Σήκωσες τὸ χέρι πόνου στὸν ἴδιο τὸ Θεό. Κανένα κρίμα δὲν εἶναι ἴσο μὲ τὸ δικό σου ἔφτυχισμένοι ὅποιοι τιμωροῦνται σ' ἀπὸ τὸν κόσμο γλυτώνοντας ἔτσι τὸν παιδεμὸ στὴν ἄλλη ζωὴ. Γιατὶ νὰ μοῦ μιλήσεις γιὰ τὸ Θεό; γιὰτὶ νὰ μοῦ μιλήσεις γιὰ δικαιοσύνη; Μ' ἀναγκάζεις νὰ σὲ προδώσω. Σῶσε με ἀπ' τὴν ἀμαρτία τούτη. Πήγαινε νὰ βρεῖς τὸν παπᾶ

Ρίχτηκε στὰ γόνατα μπροστὰ στὸν Μπέργκ.

Ὁ δολοφόνος ἀκούμπησε τὸ χέρι στὸ κεφάλι του καὶ τὸν κοίταξε. Ἀναμέτρησε τὸ κρίμα του στὴν ἀγωνία τοῦ συντρόφου του τὸ ἁμάρτημά του μεγάλωσε στὰ μάτια του καὶ τοῦ φάνηκε τρομερό. Εἶδε τὸν ἑαφτό του νὰ παλέβει μὲ τὴ δύναμη πού κυβερνάει τὸν κόσμο. Ἡ μετάνοια ἀνοιξε μιὰ σκισιά στὴν ψυχὴ του.

—Δυστυχία μου! φώναξε' κείνο πούμὲ περιμένει εἶναι πολὺ φριχτό γιὰ νὰ πάω μοναχὸς νὰ τὸ ζητήσω. Ἄν παραδοθῶ στοὺς παπάδες θὰ μὲ βασανίσουν ὄρες ἀτέλειωτες' θὰ μὲ κάψουν σὲ σιγανὴ φωτιά. Ἡ ζωὴ μου τόσο καιρὸ ἢ γιομάτη ἀγωνία κι ἀθλιότητα, δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἐξιλέωση; Δὲν ἔχασα τὸ σπῆτι μου, τὰ μυαλά μου, τοὺς φίλους μου, ὄλα ἐκεῖνα πού κάνουν τὴ χαρὰ τοῦ ἀνθρώπου; Τὶ πρέπει νὰ πάθω πιὸ πολὺ;

Σ' ἀφτὰ τὰ λόγια ὁ Τόρντ ἀνορθώθηκε τρελὸς ἀπὸ τρόμο.

—Μπορεῖς λοιπὸ νὰ ὑποφέρεις τὴ μετάνοια; φώναξε' τὰ λόγια μου σοῦ κλόμισαν τὴν καρδιά; Ἐλα γλήγορα' ποιὸς νὰ μοῦ τὸ ἔλεγε; Κι εἶναι καιρὸς ἀκόμα.

Ὁ Μπέργκ ἀναπήδησε κι ἀφτός.

—Ὡστε λοιπόν...

—Ναί, ναί σὲ προδώσα. Μὰ ἔλα' ἔλα γλήγορα, θὰ τοὺς ξεφύγουμε.

Ὁ δολοφόνος ἔσκυψε. Στὰ πόδια του βρισκότανε τὸ τσεκούρι πούχε κληρονομιά ἀπ' τοὺς προγόνους του.

—Γυέ κλέφτη, σφύριξε. Πίστεβα σὲ σένα καὶ σ' ἀγαποῦσα.

Βλέποντας ν' ἀρπάξει τὸ τσεκούρι καὶ καταλαβαίνοντας πὼς κιντυνέβει ἡ ζωὴ του, ὁ Τόρντ τράβηξε ἀπ' τὴ ζώνη του τὸ

δικό του καὶ τῶρριξε πάνου στὸ Μπέργκ ποῦταν ἀκόμα σκυμμένος.

Ἡ κόψη ἔσκισε τὸν ἄερα καὶ σφηνώθηκε στὸ κεφάλι τοῦ Μπέργκ τοῦ γίγαντα πούπεσε προύμυτα. Αἷμα καὶ μυαλά πετάχτηκαν ἔξω καὶ μιὰ τρύπα πλατειά, κόκκινη, φανερώθηκε ἀνάμεσα στὰ πυκνά του μαλλιά.

Τὴν ἴδια στιγμή οἱ χωριάτες ὄρμουσαν μεσ' στὴ σπηλιά. Χαρούμενοι τὸν παίνεσαν καὶ τοῦπαν πὼς ἔπειτ' ἀπ' ἀφτό ποῦκανε γλήγορα θὰ σιάξει κι ἡ δουλειὰ του.

Ὁ Τόρντ κοίταζε τὰ χέρια του σὰ νάθελε νὰ βρεῖ ἐκεῖ τις ἀλυσσίδες πού τὸν εἶχαν σύρει ὡς τὴ δολοφονία τοῦ φίλου του. Ἀφτὲς οἱ ἀλυσσίδες εἶχαν δουλεφεῖ ἀπ' τὸ τίποτα. Ἀπ' τὴν πράσινη μέρα στὸν καλαμιώνα, ἀπ' τὸ παιχνίδι τῶν σκηνῶν μεσ' στὰ δάση, ἀπ' τὸ τραγοῦδι τῆς θύελλας, τὸ μουρμούρισμα τῶν φύλλων, τὴν ὁμορφιά τοῦ ὄνειρου: Κι εἶπε.

—Ὁ Θεὸς εἶναι μεγάλος.

Γλήγορα βρῆκε τὴ σειρά τῆς σκέψης του. Γονάτισε κ' ἔβαλε τὸ μπράτσο του κάτω ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ πεθαμένου.

—Μὴ τοῦ κάμετε κακό, εἶπε. Μετάνοι-

ωσε, θὰ πάει στὸν ἅγιο τάφο Μὴ τὸ φυλακίσετε. Εἶμαστε ἔτοιμοι νὰ ξεκινήσουμε διὰν ἔπεσε. Ὁ ἄσπρος καλόγερος δὲ θέλησε νὰ ἐξιλεωθεῖ. Μὰ ὁ Θεός, ὁ Θεός τοῦ δίκου, ἀγαπάει τὴ μετάνοια.

Ἐμεινε γονατισμένος κοντὰ στὸ πῶμα, παρακαλώνοντας τὸ νὰ ζυπηήσει. Οἱ ἄλλοι ἔφτιαξαν ἕνα φορεῖο. Ἦθελαν νὰ φέρουν στὸ ὑποστατικό του τὸ σῶμα τοῦ προύχοντα, γιὰτὶ τώρα δὲν αἰστανόντουσαν πιά γι' ἀφτόν παρὰ σεβασμό.

Μιλοῦσαν σιγανά. Ὄταν τὸν τοποθέτησαν στὸ φορεῖο, ὁ Τόρντ ἀκούστηκε' τίναξε πίσω τὰ μαλλιά πού τοῦ πέφταν στὸ πρόσωπο καὶ μὲ φωνὴ πού κοβότανε ἀπὸ λυγμούς φώναξε:

—Πέστε στὴν Ἄνν, πούκαμε δολοφόνου τὸν Μπέργκ τὸ γίγαντα, πὼς σκοτώθηκε ἀπ' τὸν Τόρντ, τὸν ψαρᾶ, πού ὁ πατέρας του εἶναι ἕνας караβοτσακιστὴς κι ἡ μάνα του μάγισσα, γιὰτὶ ἔμαθε ἀπ' ἀφτόν πὼς τὸ θεμέλιο πού στηρίζει τὸν κόσμο τὸ λένε Δικαιοσύνη.

(Ἀπὸ τὰ «Ἀδράτα Δεσμὰ»)

SELMA LAGERLÖF

Μετάφραση: Γ. ΠΑΓΚΑΛΗ

κολ νόμοι. Ἡ νοσταλγία ἀκόμα τῆς πλατιᾶς καὶ μεγάλης ζωῆς, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴ μοναχικὴ ζωὴ πού θέλει νὰ ξεφύγει πνιγμένη ἀπ' τὴ μονοτονία τῆς, βρῆσκει στὸ πρόσωπο τοῦ φτωχοῦ Ἰβάν Πόποβιτς τὸν ἀνθρώπινο χαραχτήρα τῆς Πουὶδς δὲ συγκινήθηκε ἀπ' τὴν ξομολόγησή τοῦ Μπόμπκιϊ στὸν ψεφτοεπιθεωρητὴ Χλεστάκωφ: «Μιά χάρη σοῦ ζητῶ ἀν ξαναγυρᾶς στὴν πρωτέβουσα πὲς στὸν Τσάρο καὶ στοὺς ἐπίσημους ὅτι κάπου μέσα στὴν ἀπέραντη Ρωσία ὑπάρχει κ' ἕνας πού τὸν λένε Ἰβάν Πόποβιτς ἀπὸ μόνον». Πόση ἀνθρωπιὰ καὶ πόση πίκρα σ' ἀφτὰ τὰ λόγια! Ὀλάκερο τὸ δρᾶμα τῶν ἀδύνατων πού θέλουν μὰ δὲν μποροῦν νὰ σπάσουν τὰ δεσμὰ τῆς ἀσήμαντης ζωῆς τους γιὰ νὰ δοθοῦν στὸ φῶς. Ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου, ἡ κωμωδία πού παίζεται σὲ βάρος τῶν ἀφελῶν πού ξεγελιοῦνται ἀπὸ ἕνα ψεφτοεπιθεωρητὴ, τάχα δὲν εἶναι τὸ σύμβολο τῶν αἰώνιων γελασμένων καὶ πού τονίζεται τόσο χαρακτηριστικὰ μέσα σ' ὅλη τὴ σάτυρα; Ἀφτὴ ἡ τραγικὴ διαπίστωση—ἔπειτα ἀπ' τὸν ἐρχομὸ τοῦ πραγματικοῦ καὶ ἀμειλιχτοῦ ἐπιθεωρητῆ—ὅτι ἡ ζωὴ τους εἶτανε μιὰ πλάνη, δὲν εἶναι τάχα μιὰ ἀπ' τὶς σπαρταριστὲς ἀνθρώπινες ἀλήθειες πού παρακολουθοῦν τὴν κωμικοτραγικὴ ἀβλαία κάθε ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς; Τέτοιος στάθηκε ὁ Γκόγκολ γιὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ ἕνας ἀκριβοδίκαιος ἐπιθεωρητῆς πού εἶδε καὶ μελέτησε τὸ ἀνθρώπινο τοπεῖο μέσα στὴ σαρκαστικὴ καὶ τραγικὴ του ἐπιθεώρηση Ὁ ἐπιθεωρητῆς γι' ἀπὸ τὸ μὲ τὴν πλαστικὴ καὶ συμβολικὴ τοῦ ἁμορφιά, μὲ τὸ ἀτέλειωτο κέφι του, συγκεκριμένον μὲ τὸ σαρκασμὸ του, τὴν πίκρα του καὶ τὴ δραματικότητά του, ἂν καὶ δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὁλότελα κωμωδία, οὔτε ὅμως καὶ δρᾶμα, μένει ἕνα ἔργο βαθὺ καὶ μέσα στὴ μεγαλόπνοια ἀπλοτήτᾳ του, ἕνα ἀπ' τὰ δυνατότερα κομμάτια τοῦ παγκόσμιου ρεπορτόριου. Τὸ ἀνέβασμά του ἀπ' τὴν Ἑθνικὴ μας Σκηνὴ μέσα σὲ γενικὲς γραμμὲς δὲν ἐσημείωσε ἐπιτυχία ὁ σκηνοθέτης εἶχε νὰ παλαίψει μὲ πολλὰς δυσκολίες πού παρόλες τὶς φιλότιμες προσπάθειές του δὲ στάθηκε ἱκανὸς νὰ τὶς ἀναχαιτίσει. Ἡ Ρούσικη ἀτμόσφαιρα ἐξατιμιζότανε πολλὰς φορὲς ἢ ἔπιρνε τὸ χαραχτήρα ἐπιθεωρησιακῆς φάρσας. Ἀπ' τοὺς ἠθοποιούς κινήθηκε περισσότερο ἀνετα ὁ Βεάκης.

ΚΩΣΤΑΣ ΘΡΑΚΙΩΤΗΣ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Ἐφέτος εἶδαμε πολλὰ φιλμ, καὶ φιλμ κάθε κατηγορίας. Ἀριστοτεχνικὰ δὲ μὲς πού τὸ καθένα νὰ συνδιάζει ὅλα τὰ προτερήματα τῆς ἐβδόμης τέχνης, στάθηκαν πολὺ λίγα. Ἴσως 1—2. Τουλάχισ-

στο, ὡστόσο, ἡ φειτενὴ ὑπερπαραγωγὴ δὲν συντέινει νὰ δοῦμε καὶ καλύτερες ταινίες ἀπὸ τὶς περυσινές. Ἐγινε ὅμως κάτι ἄλλο εὐχάριστο ἐφέτος: φαίνεται πὼς ἔσβησε ἡ βασιλεία τῆς φιλοπερέετας, καὶ πῶς πολὺ τῆς Γερμανικῆς, πού τελευταίᾳ εἶχε καταντήσει γεμάτη ἀπὸ κοινοτοπίες, κι εἶτανε στερημένη ἀπὸ στοιχειώδικο καλὸ γούστο. Πέρασε ἡ δόξα τῆς. Ἀντίθετα προτίμηση γίνεται σὲ ἔργα δραματικὰ. Εἶδαμε δραματικὰ ἔργα πολὺ δυνατά, πού οἱ συγγραφεῖς τους ἔχουνε τὰ μεγαλύτερα ὀνόματα στὴ παγκόσμια λογοτεχνία. Λόγου χάρι «Ὀνειρο κκλοκαιριάτικης νύχτας» τοῦ Σαίξπηρ, «Ἐγκλημα καὶ τιμωρία» τοῦ Ντοστογιέφσκυ, ἢ «Παρείσαχτος» τοῦ Οὐάιλντ, ἢ «Εὐτυχία» τοῦ Μπερστάιν, κ. ἄ. Ἀκόμα ἀναγγέλλονται ἢ «Βιχτώρια» τοῦ Κνουτ Χάμσον. Χέρμαν καὶ Δωροθέα» τοῦ Γκαίτε, «Σαμφὼν καὶ Δαλιδά» τοῦ Μπερστάιν, κ. ἄ.

Ἐξαιρετικὸ ἔργο ἀπὸ ἀποψη σκηνοθεσίας εἶτανε τ' «Ὀνειρο καλοκαιριάτικης νύχτας» τοῦ Σαίξπηρ. Δὲν ἐπλησίασε βέβαια καὶ πολὺ τὸ πνεμα τοῦ μεγαλοῦ Ἀγγλοῦ ποιητῆ καὶ οἱ ἠθοποιοὶ πού διάλεξε ὁ Μάξ Ράινχαρτ, νὰ παίξουν σ' αὐτὸ δὲν εἶτανε σπουδαῖοι, θαμάστηκε ὅμως τὸ φιλμ αὐτό, γιὰ τὴν μεγαλειώδη σκηνοθεσίᾳ του. Ὅπως παρουσιάστηκε ἀπὸ τὴ σκηνοθεσίᾳ τὸ Μαγεμένον Δάυος, εἶτανε πραγματικὰ κάτι ἀσύλληφτο. Οἱ νεράιδες, τὰ τελώνια, τὰ ἀερικά τὰ καλά καὶ κακὰ πνεύματα τῆς ὄνειροφαντασίας τοῦ δάυος, μονάχα ὁ Ράινχαρτ μοροοῦσε νὰ παρουσιάσει ἔτσι.

Ἄλλο φιλμ, πού ξεχωρίζει ἀπὸ ἀποψη ἠθοποιίας, εἶναι ἢ «Εὐτυχία» τοῦ Μπερστάιν μὲ τὸν Σάρλ Μπουαγιέ καὶ τὴν Γκαμπὺ Μορλαί.

Ὁ Σάρλ Μπουαγιέ στὴν «Εὐτυχία» μᾶς ἔδωκε ἀπόλυτη εὐχαρίστηση, μεγάλη θεατρικὴ χαρὰ μὲ τὸ τέλειο παίξιμό του. Στὶς σκηνές τοῦ διαστηρίου τὸ παίξιμό του ἔφτασε στὸ ἄφραστο. Ὀνειρο ἠθοποιίας!.. Καὶ στὸ θέατρο αὐτὸς πρωτόπαιξε στὸν ἴδιο ρόλο καὶ τὸν εἶχε ὁλότελα ἑαυτοποιήσει. Ἡ Μορλαί δίπλα του καλὴ, μὰ μόνον καλὴ, δὲν ἀδίκησε τὸν παρτεναρτῆς, ἀλλὰ εἶνε πολὺ πίσω ἀπ' αὐτόν. Πρέπει ὅμως νὰ δικαιολογηθεῖ, γιὰ τὸ ρόλος τῆς δὲν εἶταν καθόλου δικός της, τὴν ἀδίκησε ὁ σκηνοθέτης δίνοντάς της τὸν.

Ἐπίσης ἐφέτος πάρα πολλὰ ἔργα τῆς κατηγορίας «Γκρᾶν Γκινιὸλ» Δυὸ κινηματογράφοι παίξουν σκεδὸν ὅλο τέτοια. Πολὺς κόσμος ἐνθουσιάζεται μαζί τους.

Στὸ «Γκρᾶν Γκινιὸλ» «Λέσκη τῶν αὐτοχονοούντων» ἔπαιξε ὁ μεγάλος Γερμανὸς ἠθοποιὸς Πάουλ Βέγκενερ. Ἀκόμα τὸ ἔργο «Κερένιες μάσκες» εἶχε κάποια πρωτοτυπία στὴν ὑπόθεση καὶ πλουσιώτο ἀνέβασμα.

ΝΑΝΑ ΜΑΡΙΝΟΥ—ΔΟΥΚΑ

